

KUOPION YLIOPISTON KAMPUSALUEEN KULTTUURI- JA RAKENNUSHISTORIASELVITYS

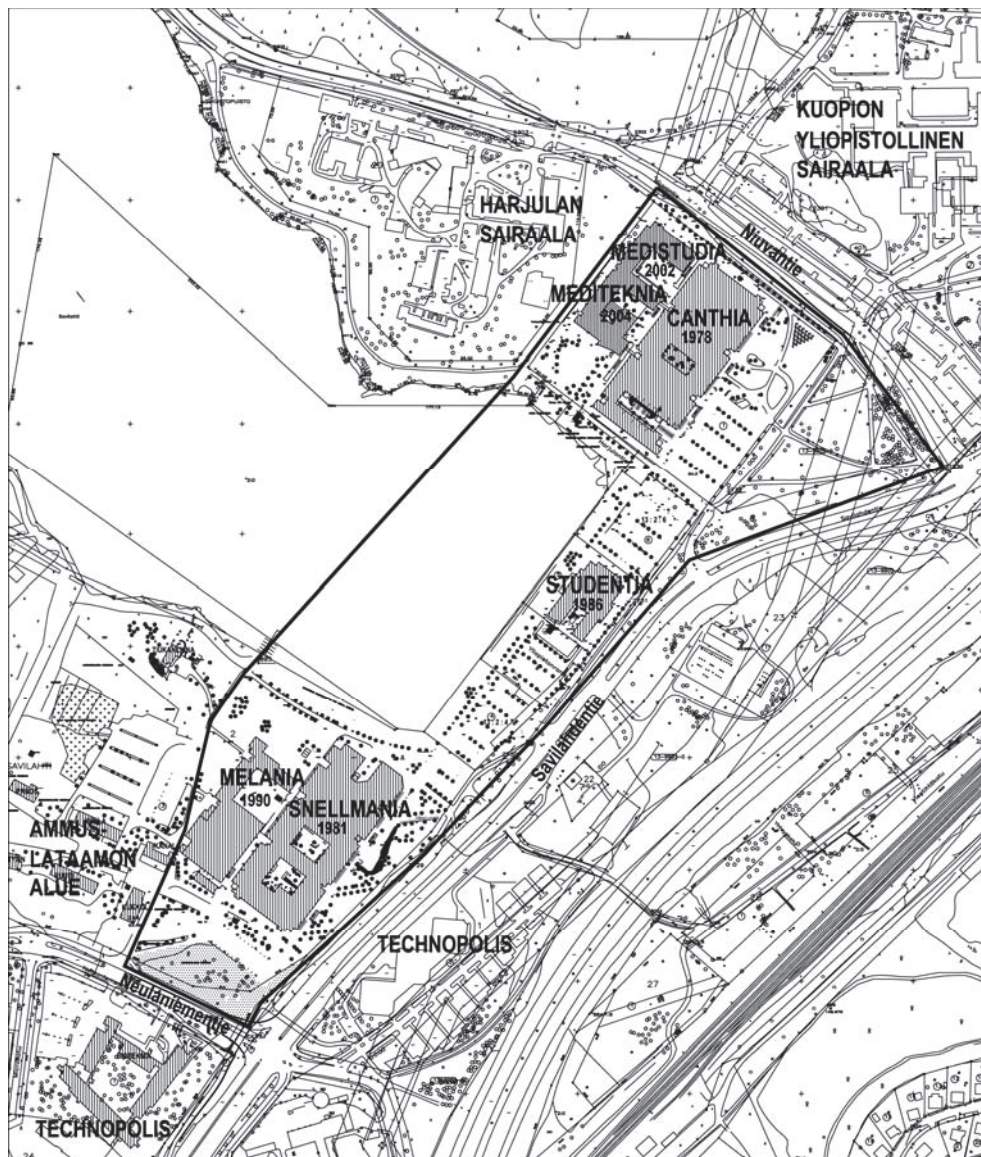
Itä-Suomen yliopisto, Kuopion kampus (kuva: Microsoft 2010)

SISÄLLYSLUETTELO

KUOPION YLIOPISTON KAMPUSALUEEN KULTTUURI- JA RAKENNUSHISTORIASELVITYS	1
Savilahden alue.....	4
Alueen luonnonympäristö ja aluetta ympäröivät toiminnot.....	4
Alueen rakentumisen historia	4
Kuopion korkeakoulun perustaminen	5
Yliopistoalueen valinta	6
Suunnittelukilpailu.....	8
Maankäytön suunnittelu arkkitehtuurikilpailun jälkeen.....	11
Kaavoitustilanne	13
Nykytila-analyysi.....	15
Kaupunkikuvallinen asema ja merkitys	16
Taideteokset kampusalueella.....	17
Korkeakoulurakennukset.....	18
Järjestelmäarkkitehtuuri.....	18
Kuopion korkeakoulun moduulijärjestelmä	18
Ensimmäinen ja toinen vaihe	19
Perusratkaisut.....	20
Rakenteet ja rakennusosat.....	20
Ulkotilojen materiaalit.....	21
Tilojen hierarkia.....	21
Sisätilojen materiaalit.....	23
Sisävärit	23
Talotekniikka.....	24
Taideteokset sisätiloissa	24
Muut rakennusvaiheet	25
Peruslinjanvedot.....	28
Merkittävimmät tilamuutokset ja peruskorjaukset	29
Rakennusosat ja materiaalit	30
Talotekniikka.....	31
Kuopion kampuksen suunnittelutilanne	32
Johtopäätökset	33

Tämä Kulttuuri- ja rakennushistoriaselvitys on tehty Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n tilaamana ja liittyy Savilahden Kampusalueen käynnissä olevaan asemakaavan muutossuunnitteluun.

Selvitys koskee Savilahden Kampusalueen 1970-2000-luvulla muodostunutta rakennuskantaa.

Selvitysalueen rajaus ja Kuopion kampuksen rakennukset, ei mittakaavassa

Savilahden alue

Alueen luonnonympäristö ja aluetta ympäröivät toiminnot

Savilahden alue sijaitsee noin kaksi kilometriä luoteeseen Kuopion ruutukaavakeskustasta. Se sijaitsee laaksossa, jota reunustavat Neulamäkien metsäiset kalliorinteet, Niiralan Huuhanrinteen ja Puijonlaakson pääosin rakennetut, osin vanhaa puustoa kasvavat rinteet sekä Savilahden vesialue. Alueen pääväylä on koillis-lounassuuntainen Savilahdentie Savilahden itäpuolella. Moottoritie Vt 5 ja rautatie sijoittuvat Savilahdentien itäpuolella. Savilahden alueen kokoojakatu on Niuvantie alueen pohjoispuolella. Savilahdentien eteläpuolella oleva Neulaniementie on luonteeltaan liityntäkatu.

Savilahden rannalle sijoittuvaa yliopiston aluetta rajaavat pohjoisessa yliopistollinen sairaala, idässä Savilahdentie ja korkeajännitelinja muuntamoineen. Etelässä kohoavat Teknian toimitilarakennukset ja luoteessa yliopistoalueeseen kuuluva, entinen ammuslataamon alue. Lännessä avautuu Savilahti ja lahden pohjoisrannalla on Harjulan sairaalan kulttuurimaisema. Järvinäkymää hallitsee Valamo- saari rakennuksineen ja Savisaaren matala ja rehevä ranta.

Lahden molemmilla rannoilla toisiaan veden yli katsovat yliopiston punatiilliset rakennukset Canthia ja Snellmania laajennuksineen. Savilahden pohjukkaan sijoittuvat valkoiseksi rapattu Studentia- rakennus ja laajat pysäköintikentät. Alueen koillispuolella avautuu Terveyspuisto. Tarkasteltavan alueen kasvillisuus on täysin kulttuurivaikutteista. Terveyspuisto, rakennusten ympäristö ja pysäköintialueet on istutettu puu- ja pensasistutuksin. Alueen lounaiskulmalla, Snellmania- rakennuksen vieressä on säilynyt pieni männikkö ja koivikko.

Alueen rakentumisen historia

Savilahden alueen kulttuurimaiseman muodostuminen alkoi 1600-luvulla, kun Elias Samuelinpoika Paldanius perusti Savilahden tilan. Tilan rakennuksista muotoutui 1600-luvun lopulla Elias Paldaniuksen pojan, Johannes Paldaniuksen isännöimänä merkittävään asemaan noussut Harjulan kartano.

1700-luvulla Savilahden pohjukassa sijaitsi kaksi taloa: Harjula ja vähän idempänä Savilahti. Harjulan tilan tiedetään säilyneen Paldaniuksen suvulla 1770-luvulle. Torsten Tawast osti Harjulan tilan 1776. Eri vaiheissa tilaan oli liitetty metsää, peltoja, saaria ja vesialueita (mm. Rauhalahdi, Neulamäki).

Harjulan tilan ostaminen kuului Kuopion kaupungin maanhankintasuunnitelmiin 1866. 1870-luvulla tilan rakennuksiin perustettiin köyhäintalo, sairaala ja mielisairaala.

1900-luvulle tultaessa Savilahden rinteet olivat viljelysmaata, tienoo maalaismaista. Alueella sijaitsi useita asuinrakennuksia, joiden asukkaat viljelivät kaupungin vuokramaata ja pitivät karjaa. Savilahden lounaisrannalla oli nahkatehdas. 1920-luvulla Savilahden itärantaa kulkeva tie oli vielä hevostie. Toinen tie kulki Savisaaren ja Harjulan pohjoispuolelta.

Savilahden alueelle alkoi muodostua pienteollisuutta, kun Valtion ammuslataamon toiminta siirtyi Laukaan Vihtavuorelta Kuopioon vuonna 1937. Kaupunki luovutti lataamaa varten 24 hehtaarin maa-alueen ja 15 hehtaarin suoja-alueen. Alueen rakennuttajana toimi valtio ja suunnittelijana puolustusministeriön teknillisen osaston rakennustoimisto. Käyttäjäksi tuli Suomen puolustuslaitos. Lataamoalueen rakentaminen oli osa Suomen sotatarviketeollisuuden luomista ja puolustuslaitoksen maanlaajuista rakennushanketta.

Ammuslataamon rakennukset valmistuivat vuosina 1935 -1937 ja ammuslataamon johtajan, eversti Tiukan, asuinrakennus ns. Tiukanlinna 1937. Asuinrakennuksen suunnittelusta järjestettiin puolustusministeriön rakennustoimiston sisäinen arkkitehtuurikilpailu, jonka voitti Elsi Borg ehdotuksellaan ”Savilahden linna”. Elsi Borg työskenteli rakennustoimiston arkkitehtina vuosina 1929- 1956.

Ammuslataamon alue siirtyi syksyllä 1947 puolustusministeriöltä osaksi Valtion Metalliteollisuutta (Valmet Oy). Vuonna 1966 alue siirtyi Rikkihappo Oy:lle ja vuonna 1970 tuotanto siirrettiin Vihtavuorelle. Kuopion kaupunki osti tontin rakennuksineen 1970 yliopiston rakentamista varten. Kaupunki lahjoitti alueen rakennuksineen valtiolle useassa erässä vuosina 1971- 1994.

Ammuslataamon alueen kymmentä rakennusta koskee Ympäristöministeriön suojelupäätös vuodelta 1994 valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen 480/85 perusteella.

Kuopion korkeakoulun perustaminen

Innostus Kuopion yliopiston perustamisesta virisi ensimmäistä kertaa 1900-luvun alkupuolella. 1911 Kuopion kaupunki asetti yliopistokomitean asiaa edistämään. Tämä yliopisto perustettiin kuitenkin Turkuun 1920.

Suomen korkeakoulutuksen hajasijoittaminen alkoi 1950-luvulla. Tähän liittyen perustettiin myös Itä-Suomen yliopistohanke. Valtioneuvosto asetti Itä-Suomen kulttuurikomitean, jonka tehtävänä oli korkeakoulun perustaminen Itä-Suomeen. Mahdollisina sijoittamispaikkoina olivat Kuopion lisäksi Joensuu, Lappeenranta ja Savonlinna. Aluksi kaavailtiin humanistisen ja teknillisen opetuksen antamista. Opiskelijapaikkojen puute oli kuitenkin laajamittaista sekä humanistisella, matemaattis-luonnontieteellisellä, teknisellä että lääketieteen-hammaslääketieteen aloilla.

Kuopion kaupunki perusti korkeakoulun neuvottelukunnan 1960 Itä-Suomen yliopiston saamiseksi Kuopioon. Tällöin varattiin korkeakoulun sijoitusalueeksi 75 hehtaaria Saarijärven kaupunginosasta.

Vuonna 1963 asetettu korkeakoululaitoksen suunnittelukomitea ja tämän jälkeen asetettu tiedeneuvoston jaosto valmistelivat hallitukselle lakiesityksen Itä-Suomen korkeakoulun perustamisesta 1965. Lakiesityksessä esitettiin korkeakoulutuksen hajauttamista Kuopioon, Joensuuhun ja Lappeenrantaan.

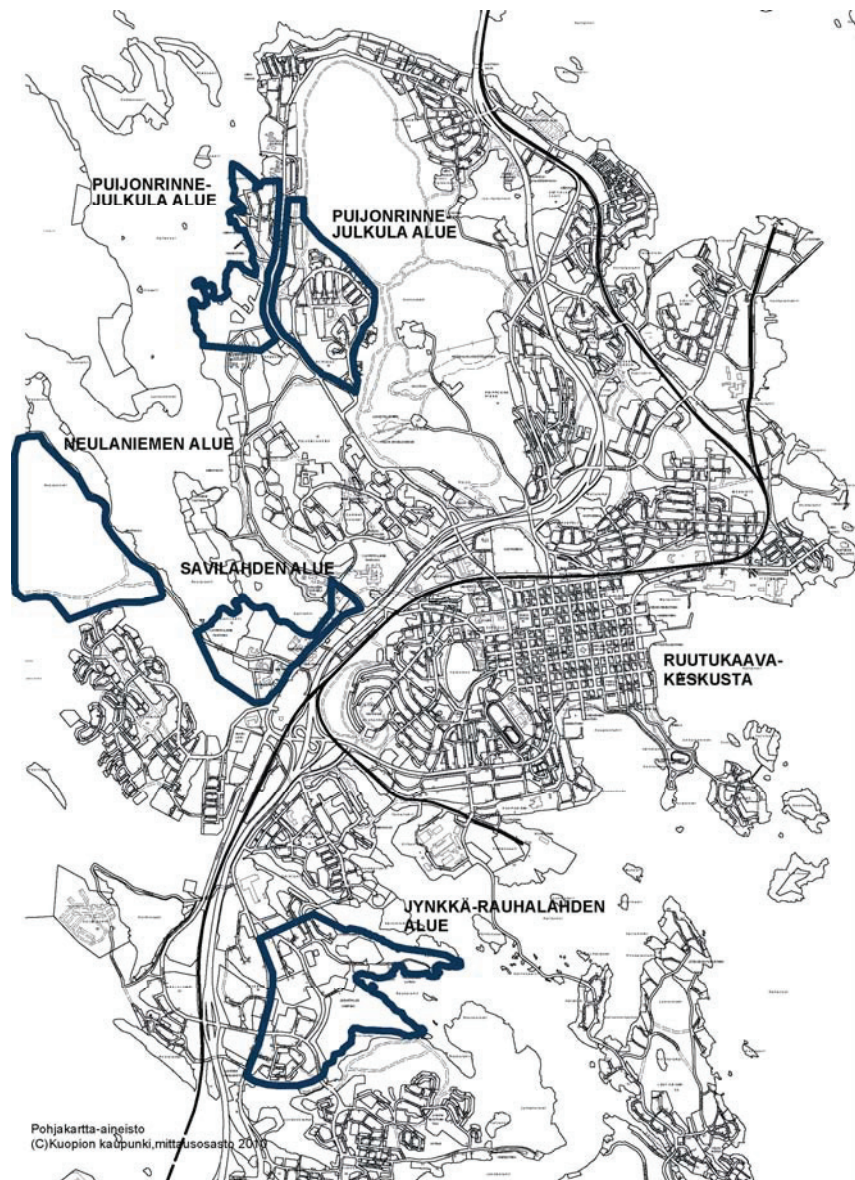
Kun laki Kuopion korkeakoulun perustamisesta 1966 hyväksyttiin, muodostettiin korkeakoulun valmistelutoimikunta laatimaan ehdotus korkeakouluun tulevista opinaloista, korkeakoulun sijoituspaikasta, tarvittavista tiloista, rakentamisen aikataulusta ja kustannuksista. Valmistelutoimikunta koostui lääketieteen, luonnontieteen, opetusministeriön, valtiovarainministeriön, rakennushallituksen, Kuopion kaupungin ja Kuopion keskussairaalan edustajista. Kuopion korkeakouluun suunniteltiin sijoitettavan lääketieteen sekä tätä tukeva luonnontieteiden opetus, farmakologia, patologia ja mikrobiologia, kansanterveystiede, sosiaalilääketiede, lääketieteellinen psykologia ja sosiologia. Tilasuunnittelun johtoajatuksena oli integroitu opetus, jolla pyrittiin opetuksen ja tutkimuksen tehostamiseen sekä rakennuskustannusten vähentämiseen.

Kuopion korkeakoulun konkreettista toteuttamista ohjaamaan perustettiin 1969 korkeakoulun suunnittelutoimikunta. Myös suunnittelutoimikunta koostui em. eri alojen edustajista ja asiantuntijoista.

Sen tehtäväksi tuli valmistella laki ja asetus Kuopion korkeakoulusta, tehdä yksityiskohtaiset opetusohjelmat ja ryhtyä korkeakoulun tilojen suunnitteluun. Tavoitteeksi tuli kehittää mahdollisimman laaja-alainen terveydenhuoltoalan korkeakoulu. Vuoden 1970 lopulla annetussa laissa Kuopion korkeakoulusta säädettiin opinaloiksi lääketiede, hammaslääketiede, matematiikka, fysiikka, kemia, yleinen biologia, ekologia, yhteiskuntatieteet ja kansanterveyden tutkimuslaitos.

Kuopion korkeakoulu aloitti väliaikaisissa tiloissa kasarmialueella toimineen asekoulun korjatuissa tiloissa vuonna 1972. Kasarmialue siirtyi Puolustuslaitokselta Kuopion kaupungin omistukseen. Hammaslääketieteen kliininen opetus aloitti sanomalehtitalo Savon entisissä tiloissa, joista myöhemmin muodostettiin kaupungin terveyskeskus.

Yliopistoalueen valinta

Kuopion korkeakoulun sijoituspaikaksi ehdolla olleet alueet, ei mittakaavassa

Uusien korkeakoulujen perustamisen aikaan oli vallalla ihanne korkeakoulukampuksesta, joka sijaitsi luonnonmaiseman ympäröimänä omana alueenaan ja tarjosi korkeakoululle rajattomat laajentumismahdollisuudet. Toteutuneina esimerkkeinä ovat Oulun Linnanmaa vuodesta 1958 ja Lappeenrannan Skinnarila vuodesta 1969. Tämän ihanteen mukaisesti Kuopion kaupunki tarjosi korkeakoululle 300 hehtaarin aluetta Neulaniemestä. Korkeakouluysteisö ei kuitenkaan tukenut kehitystä, jossa korkeakoulut eristyivät alueellisesti muusta yhteiskunnasta.

Kuopion asemakaava-arkkitehti Arvo Tanskanen otti henkilökohtaisesti kantaa yliopistoalueen valintaan ja kirjoitti 10.08.1966 päivätyn kirjeen kaupunginjohtaja Eino Luukkoselelle. Kirjeessä Tanskanen korosti, että Kuopion korkeakoulualueen sijoitus vaatisi yleiskaavallista tutkimusta. Aluevalinnan tulisi tukea yleiskaavallista kehitystä ja tukea kaupunkikonaisuuden syntymistä. Neulaniemeen sijoitettavan korkeakoulun Tanskanen arveli eristyvän maisemallisesti ja liikenteellisesti. Yleisesti oltiin kaupunkisuunnittelun alalla pyrkimässä eroon liiallisesta väljyydestä, jonka katsottiin huonontavan lopputuloksen toiminnallisuutta, taloudellisuutta ja arkkitehtonista vaikutusta. Tanskanen esitti Savilahden aluetta, jossa yhteys keskussairaalaan ja kaupungin yleisten rakennusten alueeseen (keskusta, kasarmi, Valkeinen, keskussairaala, Harjula) toteutuisi. Myös tuleva moottoritien ja rinnakkaistien rakentaminen Savilahden alueen sivuitse parantaisi alueen saavutettavuutta.

Ennen Kuopion korkeakoulua toteutettujen korkeakoulualueiden suunnittelusta oli järjestetty arkkitehtuurikilpailu. Myös Kuopion kaupunki päätti korkeakoulualueen ja -rakennusten suunnittelua koskevan arkkitehtuurikilpailun järjestämisestä Neulaniemen alueelle. Kaupungin rakennustoimisto pyysi Suomen arkkitehtiliitolta (SAFA) kommentteja kilpailuun liittyvistä asioista. SAFA piti kilpailun järjestämistä arvokkaana asiana. Samassa kuitenkin epäiltiin korkeakoulun alueeksi valitun Neulaniemen olevan sijainniltaan liian syrjäinen. SAFA esitti edullisemmaksi sijoituspaikaksi keskussairaalan ja Harjulan läheistä ranta-aluetta eli Savilahtea ja suositti ennen kilpailun järjestämistä myös muiden sijoituspaikkojen tutkimista. Vertailussa tuli ottaa huomioon yliopistoalueen liittyminen kaupunkiin sekä näiden väliset kulkuyhteydet, yleiskaavallinen merkitys, asuinalueiden tarve ja sijoitus, yliopiston yhteys- ja laajenemistarpeet ja yliopiston toteuttamisaikataulu.

Kuopion korkeakoulun valmistelutoimikunta tilasi Neulaniemen alueen yleiskaavan uusimistyötä (1967) tehneen arkkitehti Erik Kråkströmin johtamalta asiantuntijaryhmältä vertailevan alueselvityksen, jossa korkeakoulun sijoitusta tutkittiin Neulaniemen lisäksi Jynkkä-Rauhahlahden, Rypysuon ja Niuvanniemen alueille. Savilahden alue tuli mukaan selvitykseen vasta loppuvaiheessa, kun Rikkihappo Oy:n toiminta yllättäen päätettiin siirtää pois kaupungin keskeiseltä alueelta. Selvityksessä alueita verrattiin sekä kaupunkisuunnittelun että korkeakoulu- ja sairaalasunnittelun näkökulmista.

"Neulaniemen kaakkoisosassa sijaitseva Savilahden alue on asiantuntijoiden käsityksen mukaan Kuopion korkeakoulun sijoituspaikkana tutkituista vaihtoehtoisista alueista edullisin. Alueen sijainti on keskeinen ja rakennettuun kaupunkiin kiinteästi liittyvä. Alueella tai sen yhteyteen voidaan muodostaa riittävä tukiasutus, samoin alueen palvelutaso saadaan tyydyttäväksi. Keskustan tarjoamat monipuoliset palvelut ovat paremmin tavoitettavissa kuin muissa vaihtoehtoisissa. Kaupunkikuvallisesti alue liittyy luontevasti rakennettuun kaupunkiin. Esitetty korkeakoulualue on perusmaan laadun ja pinnanmuodostuksen kannalta yhtenäisesti rakennuskelpoinen. Alue on kooltaan riittävän suuri ja se liittyy läheisesti keskussairaalaan."

Kuopion korkeakoulu, vertailevat alueselvitykset

Myös sosiologisessa vertailussa Savilahden alue oli asetettu parhaimmaksi. Liikenteellisessä ja kunnallisteknisten kustannusten vertailussa Savilahden alue osoittautui edullisimmaksi.

Krākströmin selvityksen valmistuttua Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunta esitti 5.5.1970 päivätyssä muistiossa kaupungille maa-alueen hankintaa korkeakoululle Savilahdesta. Alueen maanomistus oli jakautunut siten, että Rikkihappo Oy:llä oli ammuslataamon 35,85 hehtaarin alue, Koljolanniemen tilaan kuului 7,64 hehtaaria, Kuopionlahden Puutavara Oy:lle 0,06 ha ja TVL:n teialuetta 0,44 ha. Lisäksi kaupunki varasi Savisaaren korkeakoulun laajentumisalueeksi.

Muistioon kirjattiin korkeakoulun suunnittelulle lähtökohdaksi kliinis-teoreettisen osaston sijoittaminen mahdollisimman lähelle keskussairaalaan. Korkeakoulun kokonaiskerrosalaksi oli muodostunut 72000 m² ja laajennustarpeeksi 100 %. Suunnittelualuetta sivuavan, nykyisen Savilahdentien linjaamista toivottiin mahdollisimman lähelle moottoritietä, jotta korkeakoululle ja keskussairaalalle saataisiin muodostettua laajempi yhtenäinen alue.

Suunnittelukilpailu

Kuopion korkeakoulua edeltäneiden Oulun, Jyväskylän ja Tampereen korkeakoulujen alue- ja rakennusratkaisut perustuivat kaksivaiheisen, pohjoismaisen arkkitehtuurikilpailun tuloksiin. Kuopion tilanteessa tällaista kilpailumuotoa pidettiin kuitenkin liian jäykkänä. Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunta ryhtyi kehittämään uutta kilpailukokonaisuutta. Tavoitteena oli paikalliseen kaupunkisuunnitteluun liittyvien ongelmien ratkaiseminen yhdistettynä korkeakoulusuunnittelun erityisongelmiin. Samalla haluttiin minimoida sekä toiminnalliset että taloudelliset ongelmat.

Kilpailumuodoksi hioutui yksivaiheinen kutsukilpailu, jonka työryhmät valittiin ilmoittautumisten perusteella. Työryhmien kokoonpanossa tuli olla arkkitehtonisen ja teknisen osaamisen lisäksi osaamista korkeakoulukysymykseen laajemmalti. Koska Suomeen ei ollut ehtinyt muodostua korkeakoulusuunnittelun erikoisosaamista, järjestettiin monivaiheinen korkeakoulusuunnittelun seminaari. Myös kilpailun arvostelumenetelmä oli uusi. Käytettiin analyttistä arvostelumenetelmää, jossa vertailtiin kilpailuehdotusten keskinäistä kelpoisuutta ja kustannuksia sekä kunkin ehdotuksen eri osa-alueita, toiminnallista ja taloudellista kehityskelpoisuutta.

Suunnittelutoimikunta pyysi Opetusministeriöltä lupaa Kuopion korkeakoulun yleisen arkkitehtuurikilpailun järjestämiseen. Lupa saatiin 21.07.1971.

Suunnittelukilpailuun liittyvä Korkeakoulusuunnittelun seminaari pidettiin 14.04.-06.05.1971, jossa selvitettiin yleisiä korkeakoulusuunnitteluun, korkeakoulupolitiikkaan, korkeakoulujen rakennuttamiseen yms. liittyviä kysymyksiä sekä Kuopion korkeakoulun erityisiä tavoitteellisia ja ohjelmallisia tekijöitä. Seminaari jakaantui neljään pääjaksoon: yhteiskunta - yhdyskunta – korkeakoulu, yleistä korkeakoulusuunnittelusta, Kuopion korkeakoulun esittely ja kokemuksiin toteutetuista ratkaisusta tutustuttiin opintomatalla Turkuun. Luennoitsijoina eri jaksoissa oli suuri joukko eri alojen asiantuntijoita

Kilpailuohjelmassa kerrottiin kilpailun tavoitteista:

Kilpailun tarkoituksena oli Kuopion korkeakoulun alueen käyttöä ja ympäristöön liittymistä, rakennusten tyyppiä ja sisäistä toimintaa sekä teknillisiä ratkaisuja valottavien vaihtoehtojen saaminen sekä soveliaan suunnittelijan löytäminen toteutussuunnittelutehtävää varten.

Kilpailuehdotusten kelpoisuusarvioinnin perusteina olivat toiminnalliset ominaisuudet (yhteydet, mitoitus, käyttökelpoisuus), mukautuvuusominaisuudet (monikäyttöisyys, käyttöjoustavuus, suunnittelujoustavuus), tekniset ominaisuudet (rakennejärjestelmä, asennustekninen järjestelmä) ja ympäristöominaisuudet (maisema- ja pienilmasto-ominaisuudet, orientoitumisominaisuudet, mittakaava- ja muunto-ominaisuudet).

Palkintolautakuntaan kuuluivat Olli Castrén Kuopion korkeakoulun va. rehtori, lääketieteen ja kirurgian tohtori (Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunnan valitsema jäsen), Juhani Pallasmaa Taideteollisen oppilaitoksen rehtori, arkkitehti (Kuopion korkeakoulun suunnittelutoimikunnan valitsema jäsen), Jaakko Numminen osastopäällikkö, fil. maisteri (Opetusministeriön määräämä jäsen), Risto Ruso rakennusneuvos, diplomi-insinööri (Rakennushallituksen valitsema jäsen), Eino Luukkonen kaupunginjohtaja, fil.maisteri (Kuopion kaupungin valitsema jäsen), Jaakko Laapotti apulaisprofessori, arkkitehti (suunnittelijaryhmien arkkitehtien valitsema jäsen) ja Viljo Ahtee suunnittelujohtaja, diplomi-insinööri (Suomen Rakennusinsinöörin Liiton valitsema jäsen). Palkintolautakunnan sihteerinä toimi Reijo Lahtinen.

Arkkitehtuurikilpailu julistettiin 21.07.1971. Kilpailuun ilmoittautui 31 suunnittelijaryhmää ja näistä Rakennushallitus valitsi jatkoon 12 suunnitteluryhmää. Kilpailun sisäänjätto oli 07.12.1971 ja kilpailun ratkaisu julkistettiin 18.02.1972.

Kilpailun yleisarvostelussa mainittiin seuraavia seikkoja:

- Korkeakoulua ei ole mahdollista sijoittaa vain kaksiosaisen alueen jompaankumpaan osaan: pohjoisosassa ei ole laajennusmahdollisuutta, eteläosa on liian kaukana keskussairaalayhteystestä.
- Toiminnallisesti muita parempana pidettiin korkeakoulujen eri osien mahdollisimman pientä välimatkaa ja välisan ratkaisua korkeakouluun ja ympäröivään yhteiskuntaan liittyvin toiminnoin.
- Laajentumisratkaisuihin parhaita olivat valmiiden osien läheisyyteen laajenevat ratkaisut
- Liittyminen ympäröivään yhteiskuntaan tapahtuu helposti ympäröivää liikenneverkkoa käyttäen (tieverkosto ja kevytliikenteenverkosto)
- Rakennusten tyyppinä suunnittelujoustavimmaksi osoittautui systemaattinen verkko, jossa tilaohjelmien muutokset voidaan toteuttaa vaivattomasti järjestelmän puitteissa
- Tilojen monikäyttöisyys ja toisaalta selkeä hierarkia, tavoitettavuus ja orientoitavuus ovat olleet tärkeitä arvosteluperusteita
- Eduksi on katsottu, ettei laajennusvaiheissa olla sidottuja aiemmin käytettyihin rakennejärjestelmiin tai materiaaleihin vaan tulevat yksiköt voidaan toteuttaa parhaiten tarkoitusta vastaavalla tavalla
- matalahkoa ja avoimen korkeakoulun periaatetta tukevaa rakennustyyppiä on pidetty tavoiteltavana
- tekniset järjestelmät ovat kauttaaltaan korkeaa tasoa, näissäkin joustavuus on etu
- kaikki palkitut ylittivät kilpailuohjelmassa annetut pinta-alat

M72, kilpailuvaiheen käyttösuunnitelma, ei mittakaavassa

Päätöksen tehtyään palkintolautakunta julkisti palkitut. Ensimmäisen palkinnon voitti nimimerkki "M72", tekijänä arkkitehti Juhani Kataisen johtama työryhmä. Lyhyesti voittanutta ehdotusta luonnehdittiin hyvin toimivaksi, ominaisuuksiltaan taloudellisimmaksi ja maankäytöltään edullisimmaksi. Toisen palkinnon sai nimimerkki "BSFC", jonka tekijänä oli arkkitehti Jan Söderlundin johtama työryhmä. Tämä ehdotus oli kokonaisratkaisultaan viimeistellyin. Kolmannen palkinnon sai ehdotus "Syteen tai savilahteen", tekijänä arkkitehti Toivo Korhosen johtama työryhmä. Tällä ehdotuksella katsottiin olevan parhaat edellytykset avoimelle ja joustavalle korkeakoulumiljöölle. Kunniamaininnat menivät nimimerkeille "Kykslooppi", "Aurinkolaiva" ja "H2SO4".

Voittaneessa ehdotuksessa "M72" keskussairaalan puoleiselle rakennusalueelle sijoittui kliinis-teoreettinen ja kansanterveystieteen osasto ja kansanterveyden tutkimuslaitos sekä hammaslääketieteen osasto. Rikkihapon alueelle sijoitettiin keskeis- ja palvelutoiminnat sekä biologian, matematiikan, kemian, fysiikan, ekologian sekä yhteiskuntatieteiden osastot. Ranta-alueelle sijoittui pysäköintialue sekä tilavaraus vapaa-ajan palveluja sisältävälle rakennukselle. Rakennusalueita yhdistivät sisäisen liikenteen pääyhteys rantaraitti ja muut jalankulku-, pysäköinti- ja ranta-aluejärjestelyt. Liikennejärjestely oli ulkosyöttöinen. Pysäköinti sijaitsi keskitetysti ja siten että alueen sisäinen heiluriliikenne minimoitiin. Kevytliikenteen suunnittelussa oli painotettu yhteyksiä keskustaan ja ympäröiviin kaupunginosiin. Joukkoliikenteen pysäkit on sijoitettu Savilahden ja Niuvanniementielle.

Voittaneesta ehdotuksesta esitettiin seuraavia valintakriteereitä:

- Liittyminen ympäristöön on hyvä, korkeakoulualue tiivis ja tehokas ja kulkuyhteydet hyvät. Yhteys laajennusalueisiin on lyhyt

- Alueen sisäiset kulkuyhteydet ovat lyhyet ja selkeät. Huoltoyhteydet ovat hyvät ja yhteys keskussairaalaan hyvä
- Ulkoiset ja sisäiset yhteydet kirjastoon, juhlasaliin, kansanterveystieteenlaitokseen ja ylioppilaskunnan tiloihin ovat selkeät
- Kokonaispinta-alan ylitys on keskimääräistä suurempi, mutta esitetty ratkaisuperiaate on mitoitusominaisuuksiltaan kehityskelpoinen. Perusratkaisu mahdollistaa rakennusten monikäyttöisyyden
- Perusratkaisu sitoo toteuttamisjärjestyksen ja laajennustavan
- Esitetty rakenne- ja asennusjärjestelmä tarjoavat hyvän suunnittelujoustavuuden.
- Ranta-alue ja pysäköintijärjestelyt on toteutettava jo alkuvaiheessa
- Rakennusryhmä on mittakaavallisesti hyvä, mutta jäykähkö, linnoitusmainen luonne on vieras Kuopion kaupunkirakenteelle. Rakennuksen eri osia ei ole mahdollista visuaalisesti erottaa toisistaan. Sulkeutuneisuus on toisaalta eduksi meluhäiriön eliminoimisessa
- Kilpailuehdotus esittelee omaperäisen ja uuden korkeakoulutyypin
- Käytävätilat ovat osin mielenkiintoisia, osin yksitoikkoisia.
- Julkisivuissa on teollinen ja monotoninen leima.
- Yhteistiloista ei ole näköyhteyttä maisemaan.

Palkintolautakunta kirjasi, ettei mikään palkituista ehdotuksista ollut kiistatta toisia edullisempi. Ensimmäisen palkinnon saanut ehdotus pärjäsi parhaiten taloudellisuusvertailussa. Suosituksena oli suunnittelun jatkaminen ensimmäisen ja kolmannen palkinnon saaneiden ehdotusten pohjalta niin pitkälle, että todetaan ovatko niiden negatiiviset ominaisuudet korjattavissa kilpailuvaiheen kelpoisuus säilyttäen. Erityisesti jatkosuunnittelussa tulisi kiinnittää huomio ehdotusten mukautuvuuteen ja taloudellisuuden kehittämiseen.

Opetusministeriö antoi kuitenkin Rakennushallitukselle ohjeen jatkaa suunnittelua vain voittaneen ehdotuksen pohjalta.

Maankäytön suunnittelu arkkitehtuurikilpailun jälkeen

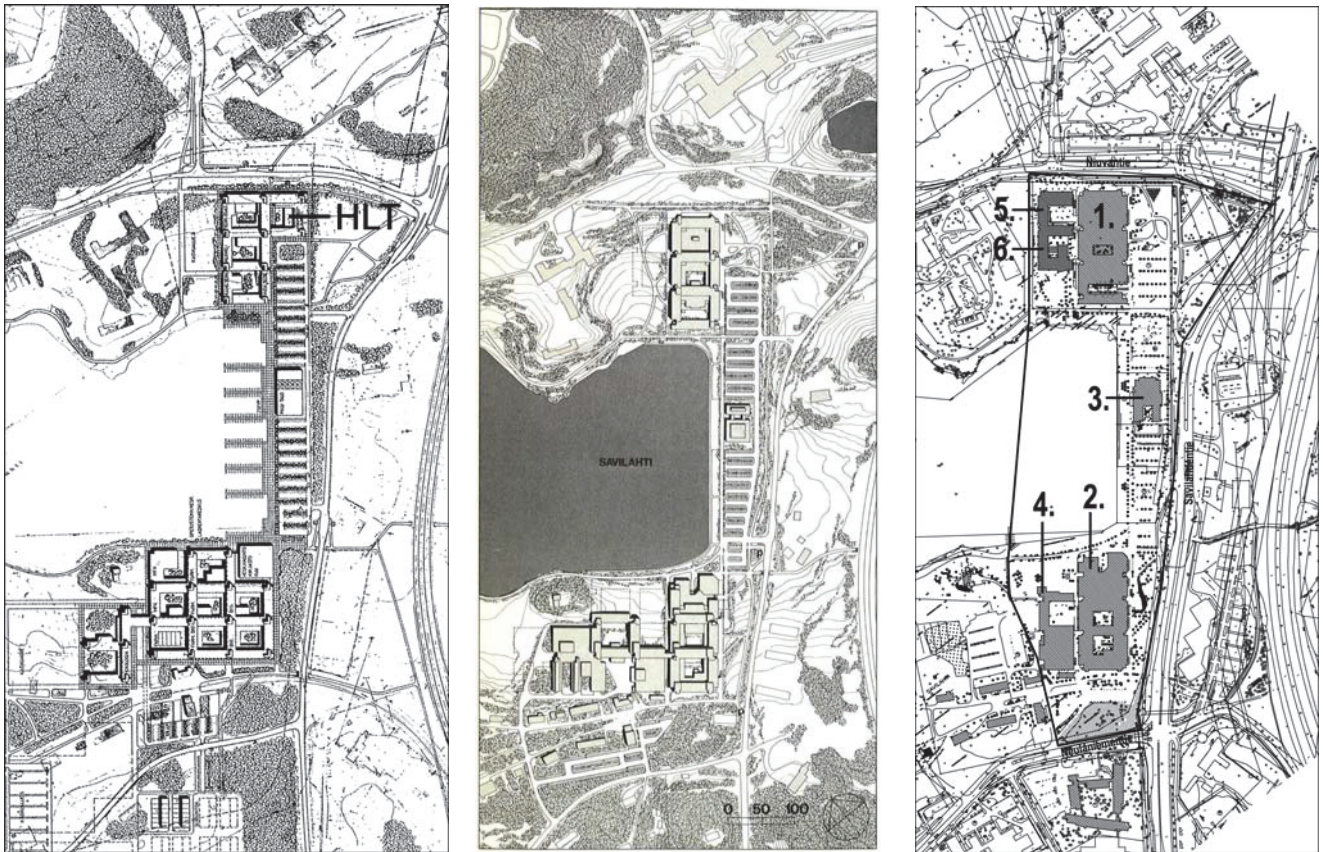
Kuopion korkeakoulun alueesta laadittiin Maankäyttösuunnitelma 08.06.1972-28.02.1973, joka koostui selvitysvaiheesta, suunnitteluvaiheesta ja tarkistusvaiheesta. Maankäytön suunnittelun ohjelmoinnista vastasi Kuopion korkeakoulun rakentamisen neuvottelukunta ja sitä valvoi rakennushallitus. Laatijoina olivat Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen (maankäyttösuunnittelu), Insinööritoimisto Sormunen-Uuttu-Hintikka-Pekkola (rakennus- ja maanrakennussuunnittelu), Lämpötekniikkatoimisto Calor (vesi- ja lämpötekniinen huolto), Insinööritoimisto Esko Niemistö (energiahuolto, sähkösuunnittelu), Liikennetekniikka Oy (liikennesuunnittelu) sekä puutarha-arkkitehti Leena Iisakkila (maisemasuunnittelu). Tärkeänä osana selvitystä oli tekn. yo Pekka Pelkosen diplomityö, korkeakoulujen liikennetutkimus. Tämä työ osoitti että autopaikkannormit olivat ylimitoitettuja ja kevyt- ja joukkoliikenteen merkitys jätetty liian vähälle huomiolle.

Maankäyttösuunnitelmassa kerättiin tietoa asemakaavoituksen tasolla korkeakoulun tilaohjelmat ja kasvuennusteet huomioiden. Selvitysvaiheessa inventoitiin korkeakoulualue ympäristöineen ja yhteyksineen, kaavoitus ja maanomistus, liikenne ja liikennesuunnitelmat, kunnallistekniikka, sähköenergiahuolto, maaperä ja perustamisolosuhteet sekä maisemalliset tekijät ja kasvillisuus.

Selvityksen pääsisältönä oli rakennusalueiden, niiden käyttötarkoituksen ja rakentamismäärien määrittely sekä alueelle sijoitettavien toimintojen tarvitsemien liikenneyhteyksien ja teknisen huollon määrittely.

Kaavallisesti tuli taata, että kaupunkirakenne jatkuu korkeakoulun painopistesuuntaan tarvittavan tukiasutuksen toteuttamiseksi, alueen palvelujen monipuolistamiseksi ja alueen luonteen rikastuttamiseksi. Korkeakoulualueen luonteenomaisena piirteenä on jatkuva kehitystila, joka seuraa opetuksen kehittymistä ja uusien opinalojen perustamista.

Korkeakoulua koskivat yleiset tavoitteet tieteiden välisen tutkimuksen edistäminen, monipuolisen opiskelun aikaansaaminen ja sosiaalisesti monipuolisen ympäristön luominen. Erityisiä tavoitteita olivat tilojen joustavuus ja monikäyttöisyys, palvelutilojen (iso luentosali, kirjasto, kansanterveyden tutkimuslaitos) tehokas käyttö, tilasäästöt yhteistiloissa ja kontaktien lisääntyminen. Korkeakoulun liittymisessä ympäristöön pidettiin tärkeänä riittäviä yhteyksiä keskustan toimintoihin, keskussairaalaan, kaupunkilaisten luontevia yhteyksiä korkeakoulun tiloihin sekä korkeakoulun tarvitsemien huoltopalvelujen yhteyksiä.

Vasemmalla alkuperäinen vuoden 1973 maankäyttösuunnitelma, jossa Hammaslääketieteen (HLT) tilat on esitetty Canthian oikealla puolella. Keskellä on vuonna 1978, Canthian valmistuttua, suunnitteilla ollut luonnos ja oikealla toteutunut tilanne. Kuvaan on numeroitu rakennusvaiheet valmistumisjärjestyksessä: vaihe 1 (Canthia) 1978, vaihe 2 (Snellmania) 1981, vaihe 3 (Studentia) 1986, vaihe 4 (Melania) 1990, vaihe 5 (Mediteknia) 2002 ja vaihe 6 (Medistudia) 2004.

Kaavoitustilanne

Yleis- ja osayleiskaavat

Ensimmäinen Savilahden alueen yleiskaava on vuodelta 1961. Tämä kaava antoi suuntaviivat alueen kehittymiselle vuoteen 1980 saakka.

Yleiskaavassa ammuslataamon alueella (39 ha) oli teollisuusalueen kaavamerkintä (T). Ammuslataamon alueen lisäksi Snellmanian alue oli merkitty teollisuus- ja varastorakennusten alueeksi. Canthian aluetta halkoi korkeajännitekaapeli, joten alue oli jaettu ilmaliikenteen (Li) ja vaara-alueeksi (Vm). Savilahden pohjukka oli vapaa-alue (P) vähäisellä rakennusoikeudella. Kallantien linjaus kulki nykyistä lännempänä. Harjulan alue oli yleisten rakennusten alue (Y), keskussairaalan alue sairaaloiden alue (Ys).

Tässä yleiskaavassa muodostettiin uusi julkisten rakennusten vyöhyke Pappilanmäeltä ns. hiihtokentän yli Savilahteen. Yleiskaavan selostuksessa ”korkeimman luokan oppilaitoksille” sopesi lähinnä Pappilanmäki.

Alueelle vahvistui yleiskaava 21.05.1973, jossa alue oli varattu julkisten palvelujen sijoitusalueeksi. Yleiskaavaan nojautuva osayleiskaava- ja asemakaavatyö käynnistettiin samanaikaisesti selvitystyön kanssa.

Vuonna 1977 valmistuneen osayleiskaavan ratkaisut perustuivat korkeakoulualueen osalta tehtyyn maankäyttösuunnitelmaan. Aluevaraukset oli esitetty toiseen rakennusvaiheeseen saakka. Canthian ja Snellmanian alueet ovat opetustoimintaa palvelevien rakennusten aluetta (Yo). Savilahden pohjukka on varattu sekä yleisten- ja liikerakennusten alueeksi (Aly) että moottoriajoneuvojen pysäköintialueeksi (Ap). Kaavaselostuksen mukaan korkeakoulun laajentumisalueeksi oli varattu Savilahden pienteollisuusalueen pohjoisosassa (T) sekä osa Savisaaresta.

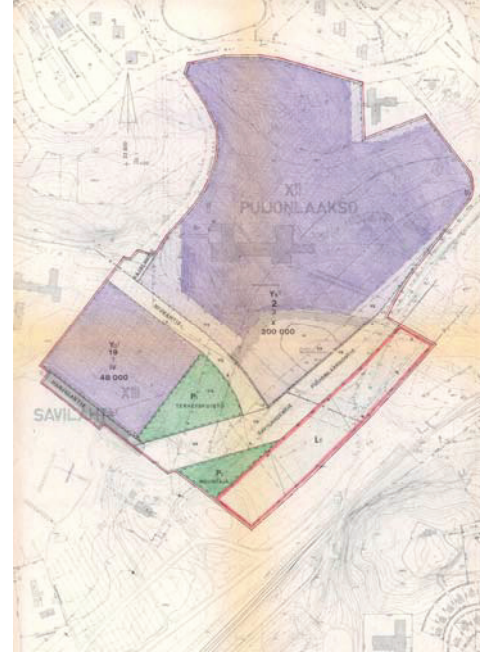
Alueelle on tehty osayleiskaavan lähtötietoja kokoava selvitys vuonna 1999 ja tämän pohjalta luonnos rakennevaihtoehtoista vuonna 2001. Näiden lähtökohtana oli alueelle muodostuneiden korkean teknologian toimintojen keskittäminen, lisääminen ja niiden toiminnan ja laajentumisen turvaaminen. Savilahden aluetta koskevia tavoitteita olivat tiivistäminen, vahvistaminen ja selkeämpi kytkentä keskusta-alueeseen. Osayleiskaavan laadintatyö keskeytyi muutamaksi vuodeksi, kunnes se käynnistettiin uudelleen vuonna 2009. Osayleiskaavassa Savilahtea tutkitaan laajempaan kokonaisuuteen mukaan lukien alueita Neulamäestä, Puijonlaaksosta ja Niiralasta.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt voimassa olevan oikeusvaikutteisen yleiskaavan 11.12.2000.

Asemakaavat

Ensimmäinen asemakaava Korkeakoulun alueelle ja sen ensimmäiselle vaiheelle oli 18.07.1974 päivätty asemakaava. Se vahvistettiin 19.05.1976.

Kaavan tavoitteina oli yliopistolliseksi keskussairaalaksi muuttuvan keskussairaalan laajentumistarpeiden ja korkeakoulun ensimmäisen vaiheen tarvitseman rakennusalueen kaavoittaminen. Samalla kaavalla muodostettiin Puijonlaaksontien - Savilahdentien linjaus, Niuvantien linjauksen muuttaminen keskussairaalan ja korkeakoulun rakennusalueiden välissä sekä 5-tien muuttaminen moottoritieksi. Tässä kaavassa Canthian 4 ha alue on merkitty korkeakoulun tarpeisiin opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (Yo). Suunnitelma vastaa ensimmäistä rakennus- ja maanluovutusvaihetta ja perustuu korkeakoulun maankäyttösuunnitelmien mukaisiin tavoitteisiin (mm. rakennusoikeus). Korkeakoulun rakennusalueen viereistä puistoaluetta halkoo voimansiirtojohtoja varten varattava alue (vs).

Vuonna 1974 päivätty asemakaava

Ns. Rikkihapon alueen asemakaava on vahvistettu 14.05.1946 Toisen vaiheen asemakaava on päivätty 20.01.1978.

Kaavan tavoitteina oli korkeakoulun toisen vaiheen tarvitseman rakennusalueen kaavoittaminen ja tämäkin kaavoitusvaihe perustui tehtyyn maankäyttöselvitykseen. Savilahden pohjukkaan on kaavoitettu osayleiskaavan mukaisesti alueet liike- ja yleisten rakennusten korttelialueiksi ja autopaikkojen korttelialue. Tämä vaatii pohjukan 70-80m ranta-alueen täyttämistä.

Nykyinen asemakaava on päivätty 02.12.2005. Tämän kaavamuutoksen tarkoituksena oli yhdistää yliopiston alueen tontit Savilahden pohjukan liike-, toimisto- ja yleisten rakennusten korttelialuetta lukuun ottamatta yhdeksi tontiksi ja muuttaa katuosoite Yliopistonrannaksi. Canthian ja Snellmanian yhteinen rakennusalue on merkitty opetustoimintaa palvelevien rakennusten sekä liike- ja toimistorakennusten korttelialueeksi (YOK). Savilahdentielle on osoitettu yksi katuliittymä nykyisten kahden liittymän sijaan. Lisäksi on muutettu kortteli- ja katualueiden rajaukset jo rakennettujen järjestelyjen mukaisiksi ja tarkennettu kaavamääräyksiä käyttötarkoituksen ja suojeltavien rakennusten osalta. Tavoitteena on ollut myös yliopistoalueen sisäisen liikenteen ja orientoitumisen selkeyttäminen.

Vuonna 2005 päivätty asemakaava

Nykytila-analyysi

Kuopion yliopisto on rakentunut Savilahden ympärille arkkitehtuurikilpailun voittoehdotuksen M72 ja sitä seuranneen maankäyttösuunnitelman mukaisesti.

Punatiiliset, pohjois- ja etelärinnettä mukailleen porrastuvat päärakennukset Canthia ja Snellmania muodostavat voimakkaan, lähes peilikuvamaisen parin Savilahden molemmin puolin. Kolmantena elementtinä on Savilahden pohjukan täyttömaa-alue, jolle sijoittuvat Studentia- palvelurakennuksen lisäksi laajat pysäköintialueet. Rakennuksia yhdistää kevytliikenteen rantaraitti, joka jatkuu päärakennusten vierillä polveilevina ulkoportaikkoina. Canthian itäpuolella avautuu viuhkamainen, Savilahteen päin laskeva Terveyspuisto.

Savilahden rantaviiva on pohjukan louhoskivipengertä lukuun ottamatta vapaasti polveileva ja muokkaamaton. Rakennukset sijoittuvat Savilahden rannalle väljästi ja vesielementtiä korostamatta. Rakennusten välinen etäisyys on suuri ja etenkin Canthia on vetäytynyt kauaksi rannasta. Laajennusosat - Snellmanian taakse rakennettu Melania ja Canthian taakse rakennetut Mediteknia ja Medistudia - eivät osallistu, mutteivät myöskään häiritse alkuperäistä sommitelmaa. Yliopistoalueen keskelle, pysäköintialueiden väliin rakennettu, valkoiseksi rapattu Studentia hallitsee yliopistoalueen näkymää. Sen edustama post-moderni arkkitehtuuri poikkeaa massoitteeltaan, väritykseltään ja arkkitehtuuriltaan täysin päärakennuksista. Rakennuksen yleisilme ei viesti selkeästi yliopistorakentamisesta ja se palveleekin opiskelijoiden vapaa-aikaa ja siihen keskittyviä toimintoja.

Näkymä Savilahden yli Canthia- rakennusta kohti

Punatiiliset rakennukset ovat ryhdikkäitä eikä julkisivuissa ole havaittavissa merkittäviä vaurioita. Rakennusten teräsosien maali on paikoin kulunut ja huoltomaalauksissa on käytetty kahta eri sinisen sävyä. Teräslasiseinät, ulko-ovet ja nauhaikkunat ovat alkuperäisiä. Näiden puitteet kaipaavat huoltomaalauksia. Vaaleasävyinen Studentia- rakennus on hyväkuntoinen. Sen valkoinen rappauspinta ja vaaleasävyinen katto ovat olleet alttiita likaantumiselle, mutta yleisilme on kuitenkin hyvä. Punatiiliset laajennusosat ovat hyväkuntoisia.

Canthian julkisivu itään

Savilahdentien kaksi liittymää ohjaavat ja keskittävät pysäköinnin Savilahden pohjukkaan. Pysäköinti on erotettu kevytliikenteen väylistä istutuksin ja erilaisin reunakiveyksin. Pysäköintialueet ovat laajoja

asfalttikenttiä ja pysäköintipaikkojen käyttöaste suuri. Valtaosa pysäköintipaikoista on varustettu lämmityspistokkein. Alkuperäisten autopaikkojen lisäksi autoille on vallattu tilaa mm. Canthian puoleiselta ranta-alueelta ja ammuslataamon alueelta. Näiden pintarakenteet, autopaikkajako ja yleisilme viestivät suunnittelemattomuudesta.

Alueella risteilee monimuotoinen kevytliikenteen verkosto. Kevytliikenteen pääväylä on yliopistoaluetta yhdistävä rantaraitti. Se toimii sekä visuaalisesti että toiminnallisesti hyvin. Alueen keskellä Studentian sisäänkäyntipylväikkö katkaisee yhteyden häiritsevästi työntymällä osittain rantaraitille. Kevytliikenteenväylät ohjaavat polkupyöräpysäköinnin rakennusten sisäänkäyntialueille. Lukuisista telineistä ja lisätyistä katoksista huolimatta polkupyöräpysäköinti rönstyilee rakennusten vierillä paikoin hallitsemattomasti.

Rakennuksia ympäröivä puusto on paikoitellen tuuhea ja kookasta ja peittää suoria, pitkiä näkymiä rakennusten välillä. Rakennusten havaittavuus on osittain heikentynyt. Rantapuusto on Canthian edustalla pusikoitunut ja peittää suoran näkymän Canthian ja Snellmanian välillä. Ranta on matala ja heinittynyt. Snellmanian puolella rantaa kiertää koivurivi ja rantapenger on hoidettua, avointa nurmikkoa. Canthian itäpuolella olevan Terveyspuiston yleisilme on hoidettu. Puistoa halkovat useat, asfaltti tai sorapintaiset kevytliikenteen ja huoltoajoväylät. Puiston istutuksina on puustoa ja laajoja, monotonisia nurmikkoalueita.

Canthian, Snellmanian ja Studentian ympärillä on niukasti mutta hyvin hoidettuja pensasmaisia istutuksia. Etenkin Snellmanian seinän vierustoilla olevat, 2000-luvun alkupuolella toteutetut, kääpiövuorimäntyistutukset ja seulanpääkiveys sopivat rakennuksen ilmeeseen hyvin. Molemmissa päärakennuksissa lamellien sisään rajautuu kaksi sisäpihaa, joiden käyttö on nykyisin vähäistä. Sisäpihat ovat huonokuntoisia sekä pintarakenteiltaan että istutuksiltaan.

Alueen pintarakenteet ovat kuluneita. Kiveykset ovat pääosin eheitä, osin painuneita ja sammaloituneita. Betoniset reunakiveykset ovat huonokuntoisia etenkin rannan puoleisilla alueilla. Täyttöalueen rantaviivan louhoskivipenger on viimeistelemättömän näköinen ja sen reuna osin antanut periksi. Varsinaisen rantaraitin länsipuolella on kapea, asfaltoitu ja huonokuntoinen kevytliikenteen väylä. Tällä ei ole selkeää funktiota.

Canthian ja Snellmanian pääsisäänkäynnit eivät erotu rakennusmassasta eikä sisäänkäyntiympäristöjen käsittelyä ole korostettu. Sisäänkäyntialueet on kivetty punaisin betonisin sidekivin. Ulkoportaot ovat rungoltaan lautamuottipintaista betonia. Snellmaniassa on alkuperäiset porrasaskelmat, jotka ovat pesubetonia. Canthian porrasaskelmien pinta on uusittu harmaiksi, poltettupintaisiksi graniittilaatoiksi. Graniitin ja lautamuottipintaisten betonin välillä on suuri materiaalikontrasti.

Koko yliopistoaluetta leimaa ympäristövarusteiden kirjavuus, mm. valaisimia on useita malleja ja värejä.

Kaupunkikuvallinen asema ja merkitys

Yliopiston alue on osa laajempaa julkisten, yritys- ja toimitilarakennusten kokonaisuutta Savilahdentien varrella. Tätä kokonaisuutta tarkasteltaessa yliopiston alueen avoimuus ja rannan väljyys korostuvat.

Päivittäinen kaupunkikuva muodostuu Savilahdentietä tai moottoritietä ajettaessa tai lähestyttäessä aluetta Niuvantietä kohti keskustaa. Tällöin liikkumistavasta johtuen näkymät vaihtuvat nopeasti. Parhaiten

kokonaisuus hahmottuu Savilahdentieltä etelästä pohjoiseen liikuttaessa. Savilahdentien varteen sijoittuvan Studentian valkoinen massa hallitsee näkymää. Sen eteläpuolella aukeaa avoin näkymä Savisaareen. Kauempana aluetta ympäröivät metsäiset rinteet.

Yliopistoalueen ajallinen kerroksellisuus on vaikeasti havaittavissa, koska laajennusosat ovat sijoittuneet Canthian ja Snellmanian taakse niille alisteisina ja rannasta vetäytyvinä. Studentia- rakennus puolestaan muodostaa turhankin voimakkaan kontrastin Canthian ja Snellmanian kanssa. Sen sijainti pysäköintikenttien keskellä ja lähellä Savilahdentien linjausta korostaa sen asemaa kaupunkikuvassa.

Savilahti on yksi Kuopion tärkeimpiä rakennettuja ympäristöjä ja myös maisemallisesti arvokas kokonaisuus. Vesielementti rantoineen on tämän kaupunkikuvan ydin.

Valtakunnallisesti tarkasteltuna Kuopion yliopiston alue on yksi hienoista veden äärelle sijoittuvista yliopistokokonaisuuksista. Kaksi rinnemaastossa polveilevaa rakennusryhmää ja niitä yhdistävä pysäköintikenttä, joka jättää rantamaiseman avoimeksi edustavat 1970- luvun järjestelmäarkkitehtuuria. Se on säilyttänyt alkuperäisen konseptinsa ja kaupunkikuvallisen hahmonsä onnistuneiden laajennusten, toiminnallisten muutosten ja nykyaikaistamisen ansiosta.

Taideteokset kampusalueella

Kampusalueella on kaksi yliopistolle lahjoitettua taideteosta.

Lentoon

Savilahden pohjukassa, vedestä kohoavan ympäristötaideteoksen suunnitteli arkkitehti, taiteilija Markku Viitasalo. Kuopion kaupunki lahjoitti sen silloiselle Kuopion korkeakoululle vuonna 1982. Muistomerkki symboloi maakunnallista korkeakoulun rakentamistahtoa ja kulttuuritahtoa sekä juhlisti korkeakoulun 10-vuotis- ja kaupungin 200-vuotissyntymäpäiviä.

Primavera I ja Primavera II

Snellmanian pääsisäänkäynnin luona on kuvanveistäjä Terho Sakin graniittiveistos. Sakki voitti vuonna 1979 järjestetyn monumenttikilpailun veistoksella *Primavera I*, joka sijoitettiin KYS:n alueelle. Vuonna 1991 Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri ja kaupunki yhdessä rahoittivat *Primavera II* -veistoksen hankinnan yliopiston 25-vuotisjuhlan kunniaksi.

Korkeakoulurakennukset

Järjestelmäarkkitehtuuri

Korkeakoulualueen arkkitehtuurikilpailun voittanut ehdotus "M72" edustaa 70-luvun alkupuolen suuntausta, jossa korostuivat kasvu, tehokkuus ja taloudellisuus, monipuolisuus ja joustavuus. Sekä miljöön että rakennusten suunnittelua ohjasi järjestelmäajattelu. Yhdyskuntasuunnittelussa korostui yksinkertaisuus ja ympäristön yhtenäistäminen, joustavuus ja varautuminen tulevaisuuden muutoksiin. Rakennussuunnittelua ohjasi rakennustekniikka, teollinen tuotanto ja kvantitatiivinen taloudellisuus. Jokaisen rakennuksen osan tuli olla taloudellisesti kannattava. Mitoitus rationalisoitiin rakennusryhmiä, rakennusrunkoa, kantarakennusosia, liittyviä rakennusosia ja kalusteyksiköitä koskevaksi rakennusjärjestelmäksi.

Rakentaminen perustui nopeasti kehittyvään elementtitekniikkaan. Standardisointi ja toisto leimasivat koko rakennuskokonaisuutta rakennusosista ja teknisistä järjestelmistä sisustukseen ja kalusteisiin. Julkisivuissa käytettiin mahdollisuuksien mukaan elementtejä, jotka saumoineen toivat julkisivuun valitun moduulijaon rytmin. Suosittiin nauhaikkunoita, jotka mahdollistivat sisätilojen vapaan muuntelun. Ikkunoiden jäsennöinti jatkoi rakennuksen moduulijaon noudattamista. Elementtirakentamisen periaatteisiin kuului myös tietoinen detaljin karkeus ja turhan estetisoinnin välttäminen.

Tekniset järjestelmät perustuivat valmisisiin. Asennukset tehtiin siten, että järjestelmän osat olivat esillä ja helposti huollettavissa ja vaihdettavissa. Nämä osat muodostivat myös näkyvän osan rakennuksen ulko- ja sisäarkkitehtuurista. Usein niiden merkitystä korostettiin kirkkain värityksin, joilla samalla oli mahdollisuus koodata ja erottaa toisistaan esim. vesi-, viemäri- tai nestekaasuputkistot.

Kalusteet noudattivat mitoitukseltaan moduulijärjestelmää ja olivat standardisoituja. Niiden tuli olla myös helposti siirrettäviä ja muunneltavia. Kalusteiden väreinä suosittiin perusvärien punaisen, keltaisen ja sinisen lisäksi vihreää, ruskeaa ja oranssia.

Kuopion korkeakoulun moduulijärjestelmä

Ensimmäiseen rakennusvaiheeseen kehitetyn moduulijärjestelmän lähtökohdat ovat 7,2 x 7,2 m vaakasuuntainen suunnitteluverkko, 12M mitoitusjärjestelmä ja 3,6 m kerroskorkeus. Vaakasuuntainen mittajärjestelmä perustui toteutettujen korkeakoulujen vertaileviin tutkimuksiin, korkeussuunnan mitoitusmaaston kaltevuussuhteisiin ja asennusjärjestelmien tilatarpeisiin.

Monipuolisuuden ja joustavuuden ideaa toteuttamaan kehitettiin tyyppihuonejärjestelmä. Tämä merkitsee huoneiden ja niihin liittyvän tekniikan sekä kalusteiden standardisointia. Myös eri rakennusosat ja mitat ovat yhteensopivia. Lamelliin sijoittuvat 12M moduuliin perustuvat huonetilat muodostavat tilasarjan 8 – 11 – 16 – 22 – 25 – 33 – 50 m².

Järjestelmän perusyksiköitä ovat lamellit ja ydinosat. Lamelliosa on kaksi yksikköä leveä (2 x 7,2 m) ja viisi tai kuusi yksikköä pitkä (5 tai 6 x 7,2 m). Sen koko noudattaa palo-osastomitoitusta: lamelli muodostaa

yhden palo-osaston. Lamellin halkaisee keskikäytävä ja siihen sijoittuvat erikokoiset, 12M mitoitukseen perustuvat huonetilat. Ytimen koko on kaksi kertaa kaksi yksikköä (14,4 x 14,4 m). Ydin sisältää vertikaalikulkuväylät (portaat, hissit), asennusten suuret pystynousut ja huoltotiloja.

Lamelleista ja ydinosista rakentuvat rakennuksen osakokonaisuudet, korttelit. Lamellit asettuvat korttelin neljälle sivulle ja ydinosat sijoittuvat lamellien risteyskohtiin. Peruskortteli on kooltaan 64,80 x 72.00 m. Korttelin sisäosaan jää sisäpiha tai katettu sisätila (luentosali, kirjasto). Kortteli voi laajentua jokaiselle sivulleen ja uusi lamelli liittyy ydinosaan suorakulmaisesti. Rakennukset muodostuvat näin laajenevasta verkkomaisesta korttelirakenteesta.

Ensimmäinen ja toinen vaihe

Canthia laajennuksineen (kuva: Microsoft 2010)

Snellmania laajennuksineen (kuva: Microsoft 2010)

Kuopion korkeakoulun rakentamista edelsivät suunnittelukilpailun lisäksi perusteellinen maankäytönsuunnittelu ja luonnossuunnitteluvaihe. Kilpailuvaihetta seuranneessa maankäyttösuunnitelmavaiheessa tarkasteltiin kilpailuehdotuksen edelleen kehittämistä, suunnittelu- ja toteuttamismittajärjestelmää, kerroskukuja ja -korkeuksia, eri tilatyyppisiä ja sisustusstandardeja sekä teknisiä ratkaisuja.

Suunnittelua jatkoi arkkitehtitoimisto Juhani Katainen Ky. Tilaohjelman laatimisesta ja suunnittelun ohjauksesta vastasi Rakennushallituksen alainen korkeakoulun rakentamisen neuvottelukunta. Rakennusten kustannustehokkuuden ohjaus vaikutti merkittävimmin ulkotilojen, mm. rannan, käsittelyyn, rakenneratkaisuihin ja julkisivumateriaaleihin.

Jatkosuunnittelu noudatti kilpailuehdotuksen perusratkaisuja ja mitoitusperiaatteita. Joitakin merkittäviä eroja kilpailuehdotuksen ja toteutussuunnitelmien välillä on:

- Rantaviivan tehokas muokkaaminen ja suora yhteys vesielementtiin jäivät toteutumatta. Savilahden pohjukan venepaikkoja ei rakennettu.
- Ensimmäisen vaiheen alimman perustason sisäpiha oli kilpailuvaiheessa neliömäinen ja avautui rantaan päin. Sen yhteydessä oli vain suurin luentosali. Pienemmät salit olivat toisessa kerroksessa, mutta nekin toteutuivat alimmalle kerrostasolle.
- Hammaslääketieteen osaston sijoittumista ei ollut kilpailuvaiheessa ratkaistu. Maankäytön suunnittelun aikana hammasklinikka sijoittui ensimmäisen vaiheen itäpuolelle laajennettuun

kortteliin. Toteutusvaiheessa itäkortteli jäi toteutumatta ja hammasklinikka sijoitettiin 3. kerrostasolle peruskorttelin sisään.

- Kilpailuvaiheen metallijulkisivut kuplaikkunoineen korvattiin tiilijulkisivulla ja puuikkunoilla. Ensimmäiseen vaiheeseen toteutui myös enemmän 3. kerroksista massaa kuin kilpailuvaiheessa.
- Yhteystunneli keskussairaalaan jäi toteutumatta.
- Toisen vaiheen suuri luentosali sijoittui lähemmäksi rantaa. Se suuntautui lopulta koilliseen, kilpailuvaiheessa sen suuntaus oli luoteeseen.
- Ammuslataamon alue säilyi. Kilpailuvaiheessa esitetyt laajennukset eivät olisi säilyttäneet vanhoja rakennuksia.

Ensimmäisen vaiheen rakentaminen alkoi syksyllä 1975 ja harjannostajaisia vietettiin kesäkuussa 1977. Samaan aikaan valmistuivat toisen vaiheen luonnospiirustukset. Ensimmäinen rakennusvaihe valmistui vuonna 1978 ja toinen vaihe, varsinainen päärakennus, vuonna 1981.

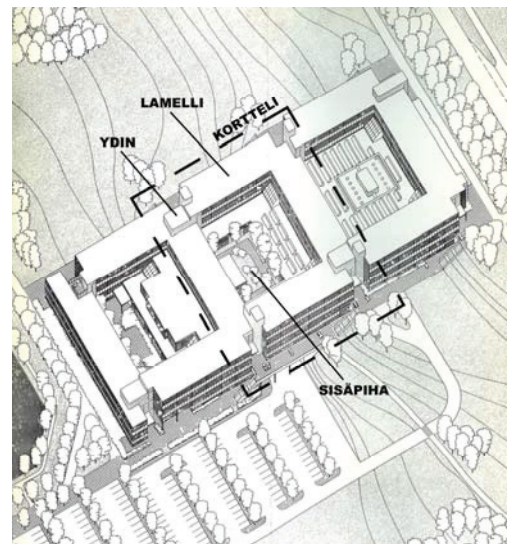
Korkeakoulurakennusten nimikilpailu järjestettiin toisen vaiheen rakennusaikana. Kilpailun voitti atk-keskuksen Veikko Jokelan ehdotus ja nimet Canthia (ensimmäinen vaihe) ja Snellmania (toinen vaihe) vakiintuivat käyttöön.

Kuopion korkeakoulu haki 1981 kymmenvuotisjuhlien alla toistamiseen nimenmuutosta yliopistoksi. Laki nimenmuutoksesta annettiin 1983 ja se tuli voimaan vuoden 1984 alusta.

Perusratkaisut

Sekä Canthia että Snellmania noudattavat ensimmäisen rakennusvaiheen suunnitteluun kehitettyä moduulijärjestelmää. Ne koostuvat kolmesta, rinnemaaston mukaan porrastuvasta korttelista. Porrastuva massa tavoittaa maanpinnan neljällä perustasolla, joista päästään tilaryhmiin sisälle mahdollisimman suoraan. Eri tasot liittyvät toisiinsa sekä ulko- että sisätiloissa suorilla avoportailta.

Molemmissa rakennuksissa kortteleiden sisään rajautuu kaksi sisäpihaa. Sisäpihojen tärkein funktio on luonnonvalon saaminen rungon keskiosiin. Ympärille sijoittuville tiloille niillä on myös maisemallinen luonne. Ympäröivät tilat ovat pääosin henkilöhuoneita.

Rakenteet ja rakennusosat

Canthia on perustettu kokonaan paaluille, Snellmania osittain. Canthiassa kantavana rakenteena on pääosin betoninen pilari-palkki-laatasto, Snellmaniassa betoninen pilarilaatasto. Lamellien keskellä porrashuoneiden välillä kulkeva palkki todettiin Canthian rakennustöiden aikaan laboratorioympäristöjen mittavien iv-asennusten kannalta hankalaksi. Niinpä Snellmaniaan sellaista ei enää toteutettu.

Pilarikoko vaihtelee 24 x 24/24 x 48/48 x 48 cm pilarin sijainnista riippuen. Paikalla valetut porrashuoneet ja hissikuulut toimivat pilareiden lisäksi jäykistävinä rakenteina.

Rakennusten tasakatot ovat sekä villa- että kevytsorakattoja. Sisäänkäyntikatokset ja katoilla olevat tekniset konehuoneet ovat pääosin teräsrunkoisia. Kattoympäristössä on sekä pyöreitä kattoikkunoita, että sisätilojen avoportaiden päällä viistoja lasikatteita.

Ikkunat ovat kytkettyjä, kolminkertaisia puuikkunoita. Aulojen ja porrashuoneiden ikkunat ovat lämpökatkaistuja ja teräsrunkoisia. Ulko-ovet ovat lämpökatkaistuja teräs-lasiovia. Osastojen väliset palo-ovet ovat osastoituja teräs-lasiovia.

Ulkotilojen materiaalit

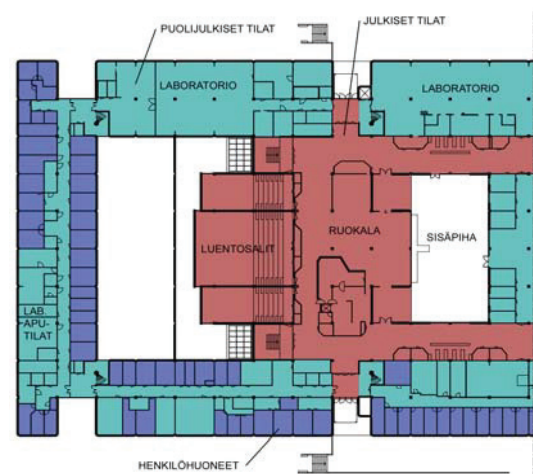
Rakennusten massat ovat Savilahden puolella kaksikerroksisia, muilla tasoilla kolmekerroksisia. Kattomaisemassa kohoavat useat teknisten tilojen yksiköt. Julkisivujen jäsennöinti noudattaa moduulijakoa.

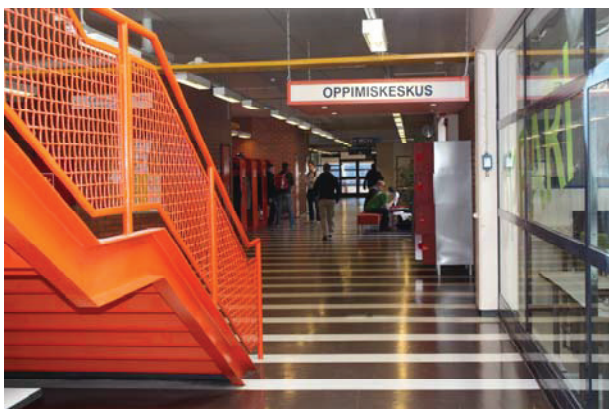
Rakennusten materiaalit edustavat rakennusaikansa vallitsevaa julkisen rakentamisen yleislinjaa ja kokonaistaloudellisuutta. Rakennusten julkisivut ovat sileäpintaisia punatiilielementtejä. Julkisivuja jäsentävät horisontaalisesti vesikaton leveä räystäspeltti ja ikkunoiden nauhat, vertikaalisuunnassa moduulijakausta noudattavat pystysuuntaiset, tummansiniset teräsohutelvykaistat. Sisäänkäynnit on katettu matalin teräskatoksilla. Sisäänkäyntien, pääaulojen ja ravintoloiden yhteydessä on laajoja teräslasiseinäalueita. Ikkunoiden väliset umpiosat ja erilaiset tekniset tilat on verhottu tummansinisellä profiilipellillä. Teräsosissa käytetty tummansininen on julkisivujen ainoa tehosteväri.

Arkkitehti Juhani Katainen: *"Julkisivuissa päädyttiin poltettuun savitiileen, koska tavoitteena pidettiin lämmintä inhimillistä yleisvaikutelmaa. Leikillisesti voisi todeta verbaalisen yhteyden myös sijaintipaikkaan, Savilahteen. Julkisivujen kontrapunktit luotiin värillisillä peltiverhouksilla."*

Tilojen hierarkia

Sisätilat noudattavat selkeää hierarkista jakoa julkisiin, puolijulkisiin tiloihin ja henkilöhuoneisiin. Julkisia tiloja ovat mm. aulat, ravintolat, kirjastot ja luentosalit sekä sisäpihat. Nämä sijaitsevat rakennusten perustasoilla helposti saavutettavina. Puolijulkisia tiloja ovat erilaiset laboratoriotilat, osastojen sisäiset käytävät, kirjasto-, neuvottelu ja taukotilat. Julkiset tilat ovat kooltaan ja toiminnoltaan pysyviä, puolijulkiset tilat ja henkilöhuoneet joustavasti muunneltavia. Muunneltava tilaratkaisu pyrkii vastaamaan käyttäjän jatkuvasti muuttuviin tarpeisiin. *Julkinen liikkuminen eri kerrostasojen välillä tapahtuu käyttäen avoportaita. Puolijulkisen vertikaalinen liikenne keskittyy ydinosiin, joissa sijaitsevat porrashuoneet ja hissit. Ydinosiin sijoittuvat myös talotekniikan pystyhormit, sähkö- ja teletilat ja wc-tilat.*

Julkinen käytävätila, Canthian porrassaula

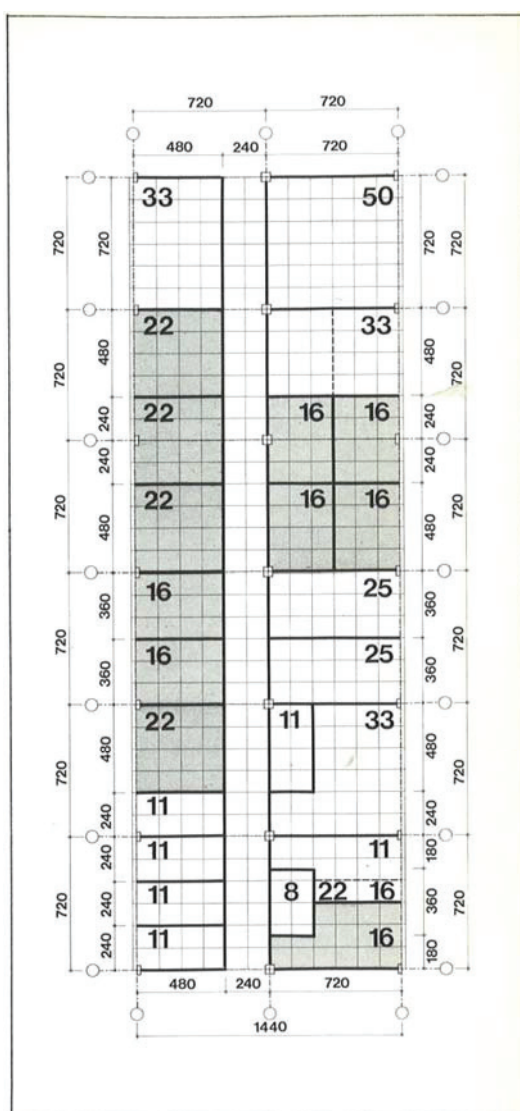
Puolijulkinen käytävätila, Canthian porrashuone

Puolijulkinen laboratoriotila 16 m², Canthia

Henkilöhuone 11 m², Canthia

Tyyppihuonekaavio,
 arkkitehtitoimisto Juhani Katainen Ky

Sisätilojen materiaalit

Sisätilojen materiaalit noudattavat tilojen hierarkista jakoa. Julkisten tilojen lattiat ovat joko kvartsivinyylilaattaa tai mosaiikkibetonia. Näiden kuviointi korostaa moduulijärjestelmää. Eri kerrostasojen väliset avoportaat ovat teräslevyrakenteisia ja muovimatolla verhottuja. Seinät ovat pääosin puhtaaksimuurattua punatiiltä. Kattoholvit ovat muottipintaista betonia. Akustointi on toteutettu kattopintaan liimattavilla villalevyillä.

Osastojen sisäisillä käytävillä ja henkilöhuoneissa lattiat ovat kvartsivinyylilaattaa, laboratorioissa muovimattoa. Puolijulkisten tilojen ja henkilöhuoneiden seinämateriaalit ovat maalattu betoni-, tiili tai listakiinnitteinen kuitusementtilevy.

Kattopinnat ovat maalattuja. Laboratorioissa on kattopintaan liimattavia villalevyjä valaisinramppeiden ja iv-kanavistojen välillä. Villalevyalakattoja on osastojen käytävillä ja porrashuoneissa. Käytävillä alakattokentät on kiinnitetty valaisinramppeihin valaisinten välisiin osiin, porrashuoneissa alakatot ovat T-listakannatteisia.

Sisävärit

Alkuperäinen sisäväritys

Sisäväritys peruskorjauksen jälkeen

Rakennusten värimaailma on pelkistetty. Seinät ovat puhtaaksi muurattuja punatiiliseiniä tai valkoiseksi maalattuja betoni, tiili ja levyseiniä. Canthian sisätiloissa on tehosteväreinä käytetty kirkkaan oranssia julkisten tilojen portaiden kaiteissa, umpiovissa ja kalusteissa (mm. naulakot). Puolijulkisten porrashuoneiden kaiteissa, hisseissä ja teknisten tilojen teräsovissa on käytetty keltaista, vihreää ja punaista. Snellmanian julkisten tilojen pääväri on tummanpunainen. Porraskäytävien hissit ja iv-kanavat ovat tummansinisiä. Porraskäytävien tehosteväri on kirkkaan sininen.

Pitkien keskikäytävien, henkilöhuoneiden ja laboratorioiden lattioissa sekä laboratoriokalusteissa toistuvat samat värit: oranssi, keltainen, punainen, vihreä ja sininen sekä ruskea.

Arkkitehti Juhani Katainen: *"Julkisivujen kontrapunktit luotiin värillisillä peltiverhouksilla. Myös sisätiloissa on käytetty voimakkaita värejä tehokkaan rakentamisen vaikutuksia keventämään."*

Talotekniikka

Myös rakennuksen talotekniikka noudattaa tilojen hierarkian periaatteita. Julkisista tiloista luentosalit ja kirjastot on pyritty jättämään vapaiksi erilaisista kanavista, auloissa ja ruokaloissa kanavia on näkyvissä hallitusti. Puolijulkisissa ja yksityisissä tiloissa kanavat, vesi- ja viemäriputket ovat pinta-asennettuja ja usein merkitty osaston tehostevärein. Lisäksi laboratorioissa on mm. paineilma- ja nestekaasuverkostoja ja kohdepoistoja. Putkistojen asennustavoissa on huomioitu, että mahdolliset vuodot havaitaan nopeasti ja korjaukset olisivat edullisia sekä nopeita suorittaa.

Sisävalaisimet ovat kauttaaltaan samanlaisia yleisvalaisuun tarkoitettuja loisteputkivalaisimia. Ne on kiinnitetty joko erilliseen valaisinramppiin tai mahdolliseen alakattoon pinta-asennuksena. Julkisissa tiloissa kaapelihyllyjen määrä on minimoitu. Puolijulkisissa ja yksityisissä tiloissa kaapelihyllyt on ripustettu mahdollisen alakaton korkoon ja usein maalattu osaston tehostevärein.

Sisäänkäyntien valaisimet ovat katoksen alapinnalle asennettuja pintavalaisimia tai sisäänkäyntisyvennyksen katoksissa uppoasennettuja. Valaisimet ovat pyöreitä hehkulamppuvalaisimia, joissa valolähde on piilossa.

Taideteokset sisätiloissa

Canthian 2. kerroksen sisäpihalla on kuvanveistäjä Veikko Hirvimäen osittain kiillotettu, patinoitu pronssiveistos *Tiedon juurella* vuodelta 1982. Veistos kuuluu valtion taidekokoelmiin.

Yliopiston sisätiloihin on sijoitettu useita taideteoksia. Osa niistä kuuluu valtion taidekokoelmiin. Tällaisia ovat mm. Snellmanian pääaulassa taiteilija Olavi Lanun poltettua savea oleva veistos *Muodonmuutoksia* vuodelta 1982, Snellmanian pääkirjastossa taiteilija Ernst Mether-Borgströmin akryylimaalaukset *Elämän voima* ja *Toivo luonnon puolesta* vuodelta 1982, Canthian ensimmäisen kerroksen aulassa taiteilija Pauno Pohjolaisten grafiikka, akryyli, öljy *Ristin kuolema I* vuodelta 1981 ja hallintokeskuksen käytävällä, Snellmania toisessa kerroksessa taiteilija Risto Suomen grafiikat *Kangastus* ja *Aavoilla ulapoilla* vuodelta 1982.

Yliopistolle hankittuihin tai lahjoitettuihin teoksiin kuuluu mm. Canthiassa sijaitseva Kuopion muotoiluakatemia Seija Matisen taidetekstiili *Tieteen portaat* vuodelta 1979. Snellmanian suuressa luentosalissa sijaitsee Kuopion kaupungin lahjoittama ja Kuopion Muotoiluakatemiassa valmistettu taidetekstiili *Teon Sanat - kunnianosoitus presidentti Urho Kekkosen tuesta Kuopion korkeakoulun synnylle* vuodelta 2002. Melaniassa sijaitsevat taiteilija Jaakko Rönkön *Alku* vuodelta 1991 ja taiteilija Markku Kolehmainen kuperalle pinnalle maalattu taideteos *Tärppihieveri* vuodelta 1992.

Medistudian aulan seinälle paljastettiin yliopiston vuosipäiväjuhlassa 17.3.2005 tekstiilimuotoilija Katja Kontoniemen taidetekstiili *Matkalla ajatuksiin*. Teos on Kuopion kaupungin kunnianosoitus tohtori V. J. Ihalaiselle Itä-Suomen korkeakoulujen hyväksi tekemästään aloitteesta.

Matkalla ajatuksiin, Medistudia

Muut rakennusvaiheet

Kuopion korkeakoululle oli tehty laajentumisavoitteet jo perustamisvaiheessa, ja laajennusten suunta ja muoto oli esitetty suunnittelukilpailuehdotuksissa. Korkeakoulun on ajateltu olevan jatkuvassa muutostilassa oleva kokonaisuus, jonka tilamuutokset vaativat mikro- ja makrokasvu. Mikrokasvu tapahtuu olevien rakennusten sisäisinä tilojen uudelleenjärjestelyinä, makrokasvu tuottaa uusia tiloja ja kokonaisia laajennusrakennuksia.

Kaikki tähänastiset rakennusvaiheet on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen Ky.

Yliopiston ns. kolmas vaihe oli vuonna 1986 valmistunut Studentia, johon sijoittuivat mm. ylioppilaskunnan tilat, liikuntasali ja opiskelijoiden kahvila "Lukema".

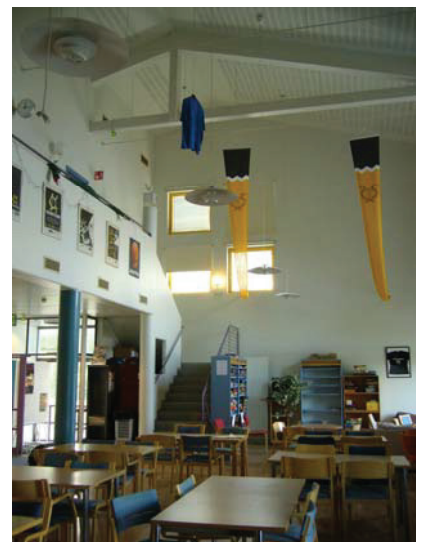
Rakennus sijoittuu alkuperäisen maankäyttösuunnitelman mukaisesti Savilahden pohjukkaan rantaraitin varrelle. Rannan puolella on myös rakennuksen pääsisäänkäynti rantaraitille työntyvien pylväiköineen. Studentian massasta on löydettävissä päärakennuksia pienemmässä mittakaavassa kolme sisäpihan ympärille rakentunutta lamellia. Näistä pohjoisimman taakse sijoittuu korkea liikuntahalli.

Studentian julkisivu etelään

Studentia poikkeaa arkkitehtuuriltaan yliopiston muista rakennuksista vaaleana ja sinikattoisena edustaen valmistumisajankohdalleen tyyppillisiä postmoderneja suuntauksia. Näitä ovat julkisivuvärien lisäksi pylväsrivit, erilaiset päätyaiheet ja erkkerit.

Sisätiloissa julkisivujen pylväsaiehet toistuvat pyöreinä pilaririvistöinä. Korkeiden tilojen (liikuntahalli ja kahvila) kattoristikot on jätetty näkyviin. Seinät ovat tasoitettuja ja maalattuja. Sisätiloissa toistuu siniharmaa tehosteväri.

Kahvila Lukema

Snellmanian länsipuolelle valmistui 1990 luonnontieteilijä A.J. Melan (1846-1904) mukaan Melaniaksi nimetty laajennus. Tähän rakennukseen sijoittuivat luonnontieteiden ja ympäristötieteiden tiedekunta.

U-muotoinen, pääosin kolmekerroksinen rakennusmassa jatkaa rakenteissaan Snellmanian perusmoduuliverkkoa. Rakennatarkaisuna esiintyy aiemmista rakennusvaiheista poiketen betonirakenteiset ns. sienipilarit (pilarin yläosalla 1,2x1,2m laattapaksunnos). Melania kytkeytyy Snellmaniaan lasiseinäisin kylmin kävelysilloin, joiden ali huoltoliikenne voi toimia.

Melanian arkkitehtuuri tukeutuu Snellmanian punatiiliseen hahmoon. Melaniassa esiintyy laajempia yhtenäisiä punatiilimuuripintoja, jotka Snellmaniasta poiketen ovat paikalla muurattuja.

Väritys sisätiloissa rakentuu vihreän tehostevärin ympärille (mm. ovet).

Melanian julkisivu länteen

Melanian sisäänkäyntiaula

2000-luvulla Canthia-rakennuksen länsipuolelle valmistui kaksi laajennusosaa: Mediteknia vuonna 2002 ja Medistudia vuonna 2004. Meditekniasa sijaitsee farmaseuttinen tiedekunta, Medistudiassa lääketieteellisen tiedekunnan tiloja.

Nämäkin rakennukset koostuvat sisäpihojen ympärille ryhmittyvistä lamelleista ja jatkavat 7,2m perusmoduuliruudukkoa. Laajennukset liittyvät Canthiaan teräs-lasirakenteisin kävelysilloin

Laajennusten julkisivut ovat punatiiltä. Kattokerrosten tekniset tilat ovat tumman harmaata julkisivulamellia. Tehostevärinä on tumma harmaa. Sisäänkäyntikatosten teräsrakenteet ovat siroja, katteet ovat lasia. Nauhaikkunat ja elementtisaumat rytmittävät moduulijaon mukaisesti.

Mediteknian julkisivu etelään

Sisätilat ovat hillityn tyylikkää ja modernit. Molemmissa rakennuksissa on suuri, etelään suuntautuva teräslasiseinäinen tila; Meditekniassa kahvila, Medistudiassa luentosalien aula.

Mediteknian aulan korkeaan osaan, rungon keskelle tuovat luonnonvaloa pyöreät kattoikkunat. Luentosalin ja kahvilan tarjoiluosan aulanpuoleiset seinät ovat koivuviilupintaista sisustuslevyä. Seinät ovat tasoitettuja ja maalattuja, ovissa tehosteväriä harmahtava vihreä. Lattiat ovat kookasta kuivapuristelaattaa. Sisäkatot ovat akustoisia, rei'itettyä metallikasettia tai kipsilevyä.

Mediteknian aula kahviloineen

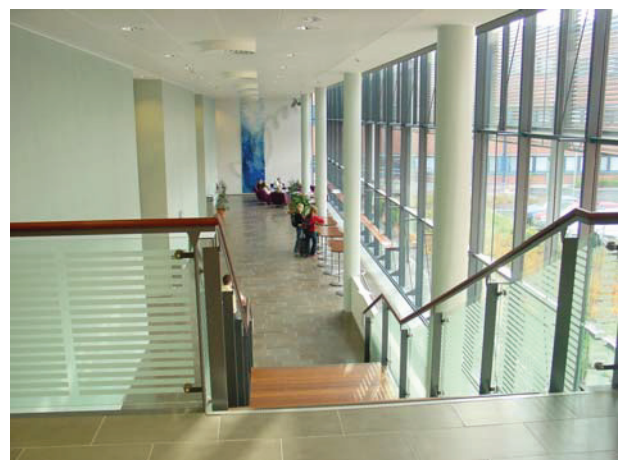
Medistudian julkisivuissa korostuvat tyylikkää teräsrakenteet ja pohjoissivulla pyöreiden pilareiden rivistö. Pohjoispuolella rakennuksen korkeusasema, kerrosmäärä ja –korkeus ovat Canthian kanssa yhteneviä ja yhdessä ne luovat hienosti selkeää kaupunkikuvaa.

Medistudian julkisivu pohjoiseen

Medistudian luentosalien aula on korkea ja valoisa tila, joka jatkuu visuaalisesti lasiseinän kautta sisäpihalle. Luentosalien puoleiset seinät ovat kuviomaalattuja ja väriltään harmahtavan vihreitä. Aulan sisustuksessa on käytetty tummaa massiivipuuta avoportaissa, kaiteissa ja lasiseinään liittyvissä kapeissa tasoissa. Sisätilojen seinät ovat tasoitettuja ja maalattuja. Tehosteväreinä on harmahtavan vihreän lisäksi ovissa ja porrashuoneen seinässä tiilenpunainen.

Lattiat ovat aulatiloissa kookasta kuivapuristelaattaa, sisäkatot rei'itettyä metallikasettia tai kipsilevyä.

Medistudian luentosalien aula

Muutokset rakennusten käyttötarkoituksissa, ulkoasussa ja sisätiloissa

Peruslinjanvedot

Alkuperäinen sisätila, Canthia 2. kerros

Peruskorjattu sisätila, Canthia 3. kerros

Rakennusten käyttötarkoitusten muutokset ovat johtuneet korkeakoulun ja yliopiston jatkuvassa muutoksessa olevasta luonteesta: tiedekuntamuutoksista, opetusmenetelmien muutoksista, taloudellisista lähtökohdista. Näihin moduulijärjestelmää noudattavat ja alun perinkin monikäyttölaboratoriotilojen käyttöön perustuneet rakennukset ovat soveltuneet hyvin.

Tehdyissä korjauksissa rakennusten ulkoasuun liittyvät muutokset ovat olleet vähäisiä. Suurin muuttuja on ollut kattomaisema, jonne on lisätty talotekniikan nykyaikaistamisen yhteydessä lisätty uusia ilmanvaihtokonehuoneita ja niihin liittyviä kanavistoja. Julkisivujen jäsentely, materiaalit ja värit ovat säilyneet ja rakennusosia, kuten katoksia, on uusittu alkuperäisten mukaisiksi.

2000-luvulla tehtyjen sisäpuolisten saneeraussuunnitelmien lähtökohtana on ollut alun perin Arkkitehtitoimisto Juhani Kataisen tekemät muutostyöt Canthia- rakennuksen 3. ja 4. kerroksessa 1990-luvun lopulla. Näissä saneerauksissa on tehty rakenteellisia korjauksia mm. kosteusvaurioista johtuen ja tilallisia muutoksia käyttötarkoituksen ja käyttäjän tarpeiden mukaan. Käytävien ja henkilöhuoneiden lattiamateriaaliksi on muutettu sinisävyinen pvc-muovimatto. Maalatuissa seinissä on käytetty tehosteena siniharmaata väriä. Myös umpiovet, teräslasiseinät ja portaiden ja hissien teräsosat on maalattu siniharmaiksi. Ikkunoita ja ovia on kunnostettu tarpeen mukaan.

Tehdyissä sisätilojen korjauksissa on pyritty noudattamaan alkuperäistä moduulijärjestelmää ja säilyttämään ajatus tilojen hierarkiasta, joustavuudesta ja varautumisesta tulevaisuuden tarpeisiin. Talotekniikka on uusittu vastaamaan nykyisiä tarpeita ja määräyksiä.

Kiinteistöjen omistajaa, Suomen Yliopistokiinteistöt Oy, ennen kiinteistöjä hallinneen Senaatti kiinteistöjen ohjeistamana työtilojen uutta käyttöä on tarkasteltu hankkeiden alkuvaiheessa nk. strategialähtöisen työympäristön kehittämisen periaatteiden mukaan useampiakin saman alueen hankkeita koskevana ("*Workplace Strategy and Management*", eli ns. *WP-tarkastelu*). Tavoitteena on ollut toimintojen

tehostettu sijoittaminen, yhteis- ja monikäyttöisyyden tunnistaminen ja toteuttaminen sekä laboratorio- että varsinkin työhuoneita suunniteltaessa. Työhuoneiden osalta on suosittu useamman henkilön ns. tiimitoimistoja.

Merkittävimmät tilamuutokset ja peruskorjaukset

Snellmanian pääaula

Snellmanian suuri luentosali

Canthia

Hammaslääketieteen opetuksen loppuessa Kuopiosta vuonna 1998 kolmannen kerroksen hammasklinikan tilat muutettiin oppimiskeskukseksi. Avoin klinikkasali jaettiin väliseinän atk-tukipalvelujen tiloiksi ja seminaarisaleiksi. Tilojen porrassaulojen vastaiset seinät ovat teräsrakenteisia lasiseiniä.

Toisessa kerroksessa ollut kirjasto yhdistettiin Snellmanian kirjastoon. Kirjaston tilat muutettiin opintopalvelukeskukseksi 2008-2009. Kirjastossa olleet porrassaulojen teräslasiseinät on säilytetty.

Toisen kerroksen ruokasalin muutos tehtiin vuonna 2004. Ruokasalia laajennettiin sisäpihalle kahden 7,2 x 7,2m2 moduulin verran ja näistä tiloista tehtiin kabinetit. Laajennukset ovat julkisivultaan punatiiltä.

Ensimmäisessä kerroksessa olevan koe-eläinkeskuksen peruskorjaus toteutettiin 2004-2005.

Snellmania

Pääaulan sisäkatto ja valaistus uusittiin 2005-2006. Pääaulassa oli akustisia ongelmia ja valaistus oli riittämätön. Uuden piilokiinnitteisen villalevykaton yläpuolelle saatiin piiloon mm. sähkökaapelointeja. Uudet valaisimet ovat alkuperäisten tapaan ripustettuja loisteputkivalaisimia, joiden valosta suurin osa on epäsuoraa, alakaton kautta heijastuvaa valoa. Aulan pyöreisiin kattoikkunoihin lisättiin valaisimet, jotta ne valaisevat myös pimeänä vuodenaikana.

Pääkirjasto peruskorjattiin 2006-2007. Tähän liittyi myös Canthian kirjaston yhdistäminen pääkirjastoon. Peruskorjaukseen ei liittynyt mainittavia tilamuutoksia. Lainaustiskit saivat uuden muodon ja irtokausteita uusittiin.

Suuri luentosali peruskorjattiin 2006-2007. Korjaus koski salin valaistusta ja akustointia. Lisäksi salin kalusteet uusittiin.

Rakennusosat ja materiaalit

Rakenteellisia korjauksia on tehty lähinnä vaurioituneissa tai kostuneissa rakenteissa ja vuotokohdissa. Vaikeimmissa tapauksissa alapohjalaattoja on uusittu ja niiden alapuolisia maakerroksia vaihdettu. Kostuneet rakenteet on kuivattu ja vaurioituneet eristeet uusittu.

Vesikatto- ja kattoikkunarakenteita on korjattu ja uusittu myös erillisinä korjaushankkeina. Pintarakenteita, eristeitä ja kattoikkunaelementtejä on uusittu tarvittaessa.

Sisäänkäyntikatosten rakenteet ja katteet on uusittu alkuperäistä asua mukailleen.

Ikkunoiden kunto on tarkistettu erikseen kussakin saneeraushankkeessa kyseisen toimenpidealueen laajuudelta. Ikkunoiden uusimista on vältetty. Ulkopuolen maalipinta on kunnostettu erikseen julkisivukorjausten yhteydessä.

Ikkunoiden liittymien tiivistys ympäröiviin seinärakenteisiin on uusittu. Ikkunalaseihin on lisätty ilmansuunnasta riippuen lämpösäteilyä vähentäviä auringonsuojakalvoja.

Teräslasiseinien ja ulko-ovien teräsosien kuluneet tai lohkeilleet maalipinnat on huoltomaalattu. Tiivisteet on uusittu tarvittaessa. Säilyvät sisäovet on huoltomaalattu ja kunnostettu helojen osalta.

Kevyet väliseinät on sekä Canthiassa että Snellmaniassa rakennettu alun perin metallirankaisina 8mm sementtikuitulevyistä, joiden saumassa on hattulistat. Canthia- rakennuksen seinälevyt sisältävät asbestia. Uudet levyseinät on tehty pääosin teräsrankaisina, ylitasoitettuna kipsilevyseininä. Sekä vanhat että uudet seinäpinnat on maalattu maalarin valkoisiksi. Sisäisten käytävien osalla pilaripinnoissa on käytetty tehostevärejä: punaista, sinistä, oranssia ja vihreää.

Alakattoja on asennettu osastojen sisäisille käytäville, tauko-, kokous ja laitehuoneisiin sekä wc-tiloihin. Yksiköiden sisäisten käytävien alakattomateriaaliksi on vakiintunut valkoisesta rei'itetystä alumiinilevystä valmistettu kasettikatto. Valaisimet on kiinnitetty alakattoon pinta-asennuksena ja iv-elimet sijoitettu upotettuina. Käytävien alakaton korkeus on 2,5m tai 2,4m.

Tasoitettut ja tasoittamattomat kattopinnat on huoltomaalattu. Henkilöhuoneiden kattopintojen vanhat akustointilevytykset on purettu ja huoltomaalalulle kattopinnalle asennettu liimattavia, reunakäsiteltyjä valkoisia akustointilevyjä 20mm:n avosaumoin.

Laboratoriotilat on tehty ilman alaslaskettuja kattoja. Akustointilevyjä on kiinnitetty huoltomaalattuun betoniholvipintaan iv-kanavavoinnista vapaaksi jääville alueille. Ilmanvaihtokanavia ja -elimä ei ole maalattu.

Asbestipitoiset vinyylilattialaatat ja liimat on poistettu ja korvattu muovimatolla. Käytävillä ja henkilöhuoneissa on käytetty kalvopintaisia ja laboratorioissa homogeenisiä muovimattoja. Lattiapinnat on tasoitettu tarvittaessa kaseiinittomalla itsestään tasoittuvalla tasoitteella ennen uuden maton asentamista.

Kalusteet ovat alkuperäisten kalusteiden tapaan mitoitukseltaan modulisoituja. Värit noudattavat osaston saneeraukseen valittuja värisävyjä

Opasteet uusitaan yliopiston vakiintunutta mallia käyttäen. Opastelaatat ja vaihdettaessa irrotettavat nimiliuskat ovat alumiinia, tarratekstit tummansinisiä,

Julkisten tilojen (salit, aulat, käytävät, ruokasalit jne.) osalta rakennuksen alkuperäinen arkkitehtoninen ilme materiaaleineen ja väreineen on pyritty mahdollisuuksien mukaan säilyttämään entisen ilmeen mukaisena. Myös porrashuoneiden, avoporrasaulojen ja hissien tehosteväriyty on säilytetty. Sisäisten avoportaiden osalta on alustavasti mietitty muovimattoa akustisesti parempaa vaihtoehtoa kumisevien teräsportaiden verhoiluksi.

Talotekniikka

LVI-suunnittelu

Lvia- järjestelmiä on nykyaikaistettu taloudellisestiärkevin ratkaisuin siten, että lopputulos on vastannut käyttäjien tarpeita. Olevia lvia- järjestelmiä on pyritty hyödyntämään. Suunnittelussa on huomioitu lopputuloksen turvallisuus, energiataloudellisuus ja huollettavuus.

Sähkösuunnittelu

Nykyisissä peruskorjauksissa jakokeskukset on uusittu. Atk-verkko on uusittu ns. yleiskaapeloinniksi.

Alkuperäiset johtoreitit ovat kulkeneet porrashuoneiden läpi ja avonaisilla kaapelihyllyillä on ollut runsaasti osastoidulle poistumisreitille kuulumatonta palokuormaa. Peruskorjauksissa on pyritty siihen, että kerroksesta toiseen siirrytään pystysuunnassa, jolloin poistumistieportaiden alueilla pystynousut on ollut helpompi suojata paloteknisesti.

Alkuperäinen valaistus on aikakaudelle tyypillisesti tehty pääsääntöisesti arkisin laatikkomallisin loisteputkivalaisimin, jotka on kiinnitetty kierretangoin tai ripustettuihin valaisinkiskoihin. Valaistus on uusittu julkisissa tiloissa hankkeittain modernimmaksi myös visuaaliselta ilmeeltään (esim. Snellmania-rakennuksen pääsisäänkäyntiaulan saneeraus). Käytävillä on käytetty pinta-asennettavia valaisimia, puolijulkisten tilojen alakatoissa upotettuja valaisimia. Henkilöhuoneissa valaisimet ovat ripustettuja. Henkilöhuoneiden valaisin on valittu vastaamaan nykyisen päätetyöskentelyn tarpeita.

Alkuperäinen aluevalaistus on toteutettu lasikuitupalloilla matalissa pylväissä sekä kartiomaisilla valaisimilla korkeissa pylväissä. Ulkovalaistuksen uusiminen on aloitettu paikoitusalueilta. Valaisimina on käytetty valotehokkaimpia puistovalaisimia, jotka antavat ylävalolla valaistusta myös puille.

Kuopion kampuksen suunnittelutilanne

Vuoden 2010 alussa valtio luopui Kuopion yliopiston maa-alueen ja rakennusten omistuksesta ja Senaatti-kiinteistöt niiden hallinnasta. Uusi omistaja on Suomen Yliopistokiinteistöt Oy (SYK). Vuonna 2009 aloitettu, nyt käynnissä oleva asemakaavan muutostyö liittyy SYK:n, Itä-Suomen yliopiston ja Savonia-ammattikorkeakoulun tavoitteisiin yhteisen kampusalueen toteuttamisesta, uudelleenjärjestelyistä ja täydennysrakentamisesta. Täydennysrakentaminen käsittää ensimmäisen ja toisen rakennusvaiheen sekä niihin liittyvät pysäköintijärjestelyt.

Ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan suun terveydenhoidon opetuskeskuksen, ”hammasklinikan”, ja ammattikorkeakoulun terveysalan tilat. Ensimmäinen vaihe on tarkoitus toteuttaa nykyisen asemakaavan puitteissa lukuun ottamatta rakennusoikeuden ylitykselle anottavaa poikkeuslupaa. Toinen vaihe täydentää ensimmäistä vaihetta sekä tilarakenteeltaan että toiminnaltaan. Toisen vaiheen toteutus on täten todennäköistä heti ensimmäisen vaiheen jälkeen.

Kampusalueen pysäköinti on tarkoitus toteuttaa pysäköintilaitokseen. Pysäköintikenttien paikalle on tarkoitus muodostaa kaupunkimainen kampustori.

Johtopäätökset

Kuopion yliopisto on säilyttänyt peruskonseptinsa, Savilahden pohjois- ja etelärannoille sijoittuvien, rantaa kohti porrastuvien rakennusmassojen vuoropuhelun. Kaupunkikuva ja näkymät Savilahdelle ovat pysyneet muuttumattomina Studentia- rakennuksen rakennuttua lahden pohjukkaan. Maisema on avoin, yliopistorakennusten korttelit sulkeutuvat sisäpihojen ympärille.

Yliopistoalue on jatkuvassa muutostilassa oleva kokonaisuus. Savilahden rannat ovat antaneet ja antavat edelleen alueen kasvulle ja kehitykselle selkeät puitteet. Nykyisten rakennusten sijaitessa kaukana toisistaan alueen tiivistäminen ja rakennusten välisten välimatkojen lyhentäminen ovat luontevaa kehitystä. Toimivan kokonaisuuden aikaansaamiseksi laajennusten ja uusien rakennusten tulee tukeutua olemassa olevaan rakenteeseen.

Olevat rakennukset ovat mahdollistaneet rakennusten laajentumisen ja sisäiset toiminnalliset muutokset, makro- ja mikrokasvun. Tulevien laajennusten ja uudisrakennusten mittakaavan, massoittelemisen ja materiaalien tulee sopeutua oleviin rakennuksiin, mutta myös edustaa 2000- luvun julkisen rakentamisen arkkitehtuuria ja rakennustekniikkaa.

Avoin näkymä Savilahdentieltä Savilahdelle on kaupunkikuvan kannalta olennainen tekijä ja sen tulisi säilyä myös alueen kehittyessä. Yliopistoalueella vesielementti muodostaa maisemaa, mutta on toistaiseksi irrallinen alueen toiminnoista. Ranta-alueen elävöittäminen ja veden äärelle rakentaminen tukevat rannan käyttöä ja alueen kasvua. Canthian ja Snellmanian peilikuvamainen yhteys lahden yli tulee kuitenkin ehdottomasti säilyttää.

Alueen suurena haasteena on pysäköinnin järjestäminen. Joukkoliikenteen ja kevytliikenteen hyvät yhteydet ovat tärkeitä, mutta tuskin vähentävät ratkaisevasti alueelle päivittäin pysäköitävien ajoneuvojen määrää. Pysäköinnin tehokkuus ja laajojen pysäköintikenttien vapautuminen muuhun käyttöön ovat tavoiteltavia ominaisuuksia.

Kuopiossa 21.09.2010

Kristiina Helin, arkkitehti SAFA
QVIM Arkkitehdit Oy

Lähteet:

- Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen, 1979 *Kuopion korkeakoulu 1. rakennusvaihe 1979*
- Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen, Insinööritoimisto Sormunen-Uuttu-Hintikka-Pekkola, Lämpöteknillinen-toimisto Calor, Insinööri-toimisto Esko Niemistö, Insinööritoimisto Liikenteeniikka Oy, 1972 *Kuopion korkeakoulu Maankäyttösuunnitelma Selvitysvaihe 8.6.-31.8.1972*
- Arkkitehtitoimisto Juhani Katainen, Insinööritoimisto Sormunen-Uuttu-Hintikka-Pekkola, Lämpöteknillinen-toimisto Calor, Insinööri-toimisto Esko Niemistö, Insinööritoimisto Liikenteeniikka Oy, 1973 *Kuopion korkeakoulu Savilahden alueen maankäyttösuunnitelma 8.6.1972-28.2.1973*
- Koho, Timo, 1994 *Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku: konstruktivismi ja järjestelmäajattelu Helsinki, Rakennustieto Oy*
- Kuopion korkeakoulu, 1982 *Kuopion korkeakoulu 1972-1982 Kuopio, Kuopion korkeakoulu*
- Kråkström, Tuura, Järvenpää, Polvinen, Marin, 1969 *Kuopion korkeakoulu – vertailevat alueselvitykset 1969*
- Niiranen, Timo, 1990 *Kuopion Savilahti – Kartanosta yliopistoksi Kuopio, Kuopion kaupungin painatuskeskus 1990, Snellman-instituutin B-sarja n:o 20*
- Viitala, Heikki, 1980 *Kuopion yliopiston syntysanat 1911 ja tehtailija Antti Kaukonen, Kuopio, Kuopion kaupungin painatuskeskus 1980*
- Viitala, Heikki, 1987 *Snellmanista Snellman-instituuttiin. Ensimmäiset ajatukset yliopiston perustamisesta Kuopioon, korkeakoulun synty ja sen kehittyminen yliopistoksi sekä Snellman-instituutin perustaminen ja ajatukset humanistisesta tiedekunnasta. Kuopio, Kuopion kaupungin painatuskeskus 1987, Snellman-instituutti, Suomen itsenäisyyden juhluoden erikoistiedote 2/87, toimittanut H.Viitala*

Vuorio, Kaija, 2006

Lentoon, Kuopion yliopiston neljä vuosikymmentä,
Saarijärvi, Saarijärven Offset Oy 2006

Suulliset ja kirjalliset tiedot:

Heikkinen, Anne	rakennusinsinööri, Insinööritoimisto Pöysälä & Sandberg Oy
Hietanen, Kari	projektipäällikkö, Insinööritoimisto Granlund Kuopio Oy
Kananoja, Aulis	suunnittelupäällikkö, AH-talotekniikka
Katainen, Juhani	arkkitehti, professori, Kuopion korkeakoulun ja yliopiston rakennusten pääsuunnittelija 1971-2005
Gävert, Antti	arkkitehti, toimistoarkkitehti Kuopion kaavoitusosasto 1983-2010, josta va. asemakaava-arkkitehti 1991-1996 ja va. kaavoituspäällikkö 1992-1993, Kuopion korkeakoulun rakentamisen neuvottelukunnan jäsen vuosina 1977-1983
Tegelman, Heikki	yliarkkitehti, kaavoituspäällikkö Kuopion kaavoitusosasto 1985-1998, yleiskaava-arkkitehti Kuopion kaavoitusosasto 1971-1985, Kuopion korkeakoulun arkkitehtuurikilpailun asiantuntija 1971-1972
Tanskanen, Arvo	arkkitehti, kaavoituspäällikkö ja asemakaava-arkkitehti Kuopion kaavoitusosasto 1965-1983, Kuopion korkeakoulun perustamisen, suunnittelun ja rakentamisen aikaan Kuopion kaavoitusosaston asemakaava-arkkitehti